

HISTORY STUDIES

INTERNATIONAL JOURNAL OF HISTORY

ISSN: 1309 4173 (Online) 1309 - 4688 (Print)

Volume 12 Issue 4, August 2020

DOI Number: 10.9737/hist.2020.883

Araştırma Makalesi

Makalenin Geliş Tarihi: 18.06.2020 Kabul Tarihi: 16.07.2020

Atıf Künyesi: Hayrünisa Alp, "Milli Mücadele'nin Çetin Şartlarında Maarif Müdürü Osman Nuri (Oral) Bey'in Gözünden Türk Eğitimine Bakış (1922-1923)", *History Studies*, 12/4, Ağustos 2020, s. 1393-1417.

Milli Mücadele'nin Çetin Şartlarında Maarif Müdürü Osman Nuri (Oral) Bey'in Gözünden Türk Eğitimine Bakış (1922-1923)

Overview of Turkish Education through the Eyes of Osman Nuri (Oral) Bey, Director of Education, in the Harsh Conditions of National Struggle (1922-1923)

HISTORY
STUDIES
INTERNATIONAL JOURNAL OF HISTORY

Volume 12
Issue 4
August
2020

Dr. Hayrünisa Alp

ORCID No: 0000-0002-6549-7893

İstanbul Üniversitesi

Öz: Milli Mücadele Dönemi'nde öğretmenlerin basın yayın hayatı yoluyla Türk eğitim sistemine katkıları tartışmasız çok önemli bir rol oynadı. II. Meşrutiyet Dönemi'nde Darülmualliminden mezun olan Osman Nuri Bey (1889-1981) Milli Mücadele esnasında maarif ordusunun bir neferi olarak eğitim kadrolarında öğretmenlik ve idarecilik vazifesini sürdürdü. Diğer yandan Maarif Müdürü olarak görev yaptığı Sivas vilayetinde Sivas Muallimler Cemiyeti tarafından yayınlanan *Dilek* ve Türk Ocakları Sivas Şubesi tarafından yayınlanan *Birlik* mecmualarında yazılar kaleme aldı. Osman Nuri Bey, eğitim sisteminin hemen her alanına ilişkin öneri ve görüşlerini bu mecmualarda kamuoyu ile paylaştı. 1921 Maarif Kongresi esnasında Mustafa Kemal Paşa'ya verdiği cevap ile dikkatleri çeken Osman Nuri Bey dönemin en geniş maarif teşkilatına sahip Sivas Vilayeti Maarif Müdürlüğü görevini 1923 yılına kadar sürdürdü. Bu makalede, Osman Nuri Bey'in *Dilek* ve *Birlik* mecmualarında yayınlanan yazıları temel alınarak Milli Mücadele'nin zorlu koşullarında vatansever bir maarif müdürünün eğitimi bir gelecek formasyonu olarak nasıl tahayyül ettiği ortaya konulmaya çalışıldı.

Anahtar Kelimeler: Milli Mücadele, Eğitim, Muallim Mecmuası, Osman Nuri Bey, *Dilek* Mecmuası, *Birlik* Mecmuası, Muallimler Cemiyeti, Türk Ocağı, Sivas

Abstract: The contribution of teachers to the Turkish education system through the press played indisputably a very important role during the National Struggle period.

Osman Nuri Bey (1889-1981), who graduated from *Darülmuallimin* (Teacher's Training School) in the Second Constitutional Era, continued his teaching and administration duties as a "soldier" within the cadres of "education army" during the National Struggle. On the other hand, he wrote articles in such periodicals as *Dilek*, published by Sivas Teachers Association in Sivas province and in *Birlik* published by Sivas Branch of Turkish Hearths.

Osman Nuri Bey shared his suggestions and opinions on almost every aspect of the education system with the public in these journals. Osman Nuri Bey, who drew attention with his reply to Mustafa Kemal Pasha during the 1921 Education Congress, continued his

duty of Sivas Provincial Directorate of Education, which had the largest education organization of the period, until the year 1923. This article based on the writings of Osman Nuri Bey in the periodicals of *Dilek* and *Birlik* attempted to reveal how a patriotic director of education envisioned education as a future formation under the difficult conditions of the National Struggle.

Keywords: The National Struggle, Education, Journal of Muallim, Osman Nuri, Dilek Journal, Birlik Journal, Teachers Association, Turkish Hearth, Sivas

Giriş

23 Nisan 1920'de Büyük Millet Meclisi'nin açılması, sadece milli iradeye dayalı yeni idarenin kurulması sürecinde bir dönüm noktası olmamış, eğitim alanında yapılacak reform hareketleri için de bir başlangıç teşkil etmişti. Nitekim 3 Mayıs 1920 tarihinde kurulan ilk İcra Vekilleri Heyeti'ne Maarif Vekili olarak seçilen Rıza Nur Bey, vekâlet teşkilatını kurmaya başlamış ve ilk aşamada, merkez örgütü 5 müdürlük olarak belirlemiştir.¹ Bu kapsamda kurulan müdürlükler, İlk Tedrisat Müdürlüğü, İkinci Tedrisat Müdürlüğü, Sicil ve İstatistik Müdürlüğü, Muhasebe Müdürlüğü ve Hars Müdürlüğüydü.² 9 Mayıs 1920'de, Büyük Millet Meclisi'nde açıklanan ilk hükümet programında milli bilinci geliştirme, kendine güven duyma, girişim gücüne ve üretici fikirlere sahip olma ile milli kimliğe uygun programlar geliştirme gibi bugünkü modern eğitimde hâlâ kullanılan temel ilkeler yer aldı.³ Bu amaçlar doğrultusunda müfredat programlarının oluşturulması ve yeni ders kitaplarının yazılması için genellikle İstanbul'daki okullarda çalışan öğretmenlerden oluşan komisyonlar kuruldu.⁴ İlk Maarif Vekili Rıza Nur Bey'in 14 Temmuz 1920 tarihinde, maarif müdürlüklerine gönderdiği genelge ile Türkiye Muallime ve Muallimler Cemiyeti'nin kurulduğu duyuruldu.⁵ Cemiyetin kuruluşu 1908 yılından itibaren ülke genelinde yaygınlaşmış öğretmen örgütlenmelerinin tek çatı altında toplanmasını sağlıyordu.⁶

¹ Merkez örgütlenmesi Fransa ve İspanya merkezî eğitim örgütü esas alınan ilmi ve idarî bölümlerden oluşmaktaydı. Bu örgütlenme, Osmanlı eğitim sistemindeki Meclis-i Maarif-i Kebir gibi bir kurul idi. 30 üyeden oluşan kurul, yılda iki ay toplanacaktı. Fransa'da 50 üyeli, İspanya'da 70 üyeli, aynı tarzda eğitim kurulları vardı. İdarî kısımda ise, ilk ve ortaöğretim genel müdürlükleri, yükseköğretim de ise bir müdürlük şeklinde örgütlenmeye gidildi. Mustafa Ergün, "İsmail Safa Özler", *Cumhuriyet Dönemi Eğitimcileri*, UNESCO Türkiye Millî Komisyonu, Ankara 1987, s.407.

² M. Rauf İnan, "Atatürk'ün Devraldığı Eğitim, Öğretim Durumu ve Kurumlar (Eğitim Düzeni)", *Atatürk Konferansları 1971-1972*, T.T.K., Ankara 1975, s.153.

³ Programda, eğitimi dini ve milli hale getirmek, gençleri yaşam savaşında başarılı kılacak, dayanaklarını kendi varlıklarında bulunduracak güç, girişim ve kendine güven gibi nitelikler verecek, üretici bir bilinç uyandırmak, öğretimi ve tüm okulları en bilimsel, en çağdaş temeller ve sağlık kurallarıyla yeniden düzenlemek ve programlarını düzeltmek, milletin doğasına, coğrafya ve iklim koşullarına, tarihsel ve toplumsal geleneklere uygun bilimsel ders kitapları meydana getirmek, halk kitlesindeki sözcükleri toplayarak Türk dili büyük sözlüğünü yapmak, ulusal ruhu geliştirecek tarihsel, toplumsal ve edebi, yapıtları uzmanlarına yazdırmak, eski yapıtları kütüğe geçirmek ve korumak, Doğu ve Batının bilim ve fen kitaplarını dilimize çevirmek kısacası bir ulusun yaşamının ve varlığının korunması için en önemli etken olan milli eğitim işlerine dikkat ve özel bir çaba harcamak, o gün için elde bulunan okulları iyi yönetmek konuları yer aldı. "İcra vekilleri heyetinin ilk programı; 9 Mayıs 1920", *Hükümet Programları (1920- 1965)*, Haz. İsmail Arar, Burçak, İstanbul 1968, s.11; M. Rauf İnan, agm, s.152.

⁴ Faik Reşit Unat, *Türkiye Eğitim Sisteminin Gelişmesine Tarihi Bir Bakış*, M.E.B., Ankara 1964, s.126.

⁵ Yunus Pustu, "Teşkilat Yapısı ve Faaliyetleriyle Türkiye Muallimler Birliği(1921-1936)", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C.35, S.99, s.54.

⁶ 1908'de İstanbul'da Encümen-i Muallimin Cemiyeti ile başlamış olan muallim örgütlenmesi 1908-1920 yıllarında pek çok muallim cemiyetinin kuruluşuna öncülük etmiştir. Bu cemiyetlerden biri olan Muallimler Cemiyeti 8 Mart 1918'de Ahmet Halit (Yaşaroğlu) tarafından kurulmuştur. Öğretmenler arasında dayanışmayı sağlamak, halkın kültür düzeyini yükseltmek gibi önemli amaçlarla açılan Cemiyet, kuruluşunun ilk yıllarından itibaren faaliyetlerini İstanbul Türk Ocağı binasında sürdürmüştür. Muallimler Cemiyeti, halkın, öğrenci ve öğretmenlerin aydınlatılması konusunda gazetelerde yazılar yayınlamış, işgal kuvvetleri karşısında mitingler düzenlemiş ve pek çok şehirdeki

Cemiyet, kısa süre içinde Anadolu'nun çeşitli şehirlerinde şubeler açmaya başladı ve Mustafa Kemal Paşa'nın önderliği, Maarif Vekili Hamdullah Suphi Bey'in yoğun çabaları ile 15-21 Temmuz 1921 tarihleri arasında bir Maarif Kongresi topladı. Kongre, Yunan Ordusu Kütahya ve Afyon'u işgal ederek Eskişehir önlerine geldiği sıralarda düzenlenmişti. Hatta o günlerde, bazı gönüllü mebuslar, cepheye gitmeye bile başlamışlardı.⁷ Kongrenin asıl önemi bu zorlu şartlarda toplanmasından kaynaklanmakta idi.⁸ Belirtilen tarihler arasında yedi gün süren Maarif Kongresi'nde Mustafa Kemal Paşa bir açılış konuşması yaptı.⁹ Bu konuşmasında gelecekte kurulacak devletin eğitim programının nasıl şekillenmesi gerektiği üzerinde durdu. Konuşmanın ardından Sivas Maarif Müdürü Osman Nuri Bey de bir konuşma yaptı.¹⁰ Osman Nuri Bey'e göre milli mücadeleye öğretmenlerin bakışı milli birliği takviye etmek ve bu uğurda çalışmak idi. Osman Nuri Bey'in 17 Temmuz günlü gazetelerde yayınlanan konuşması şöyledir;

“Reisimiz Paşa Hazretlerimiz

Şu giriştiğimiz milli mücadelede biz muallimlerin nokta-i nazarı vahdet-i milliyeyi takviyeye çalışmaktadır. Büyük milletimiz muhtelif isimler altında birçok parçalara ayrılmış, kendi şuurunu daha büsbütün elde edinceye kadar Anadolu Türklüğünü büyük fikrin manevi bayrağı altında toplamak bizim en büyük emelimizdir.

Biz hiçbir mahrumiyetten müşteki değiliz. Çektiklerimiz ve çekeceklerimiz şahsi ve mesleki emellerin fevkinde olan memleket için bir borçtur. Biz birçok mahrumiyetler içinde kalsak yine vazifemize kemal-i huzur-ı kalble seve seve devam edeceğiz.

Milletimizin mazisine ait ezeli büyüklüğüne olduğu gibi istikbaline ait ebedi büyüklüğüne de eminiz. Bize bu emniyeti veren vesilelerden biri de mekteplerimizdeki tecrübelerimiz, çocuklarımızda gördüğümüz harikulade istidattır.

Maarifimiz hükümet-i milliyemizden himaye ve sahabet gördükçe topraklarımızda asri ve milli bir hayat-ı irfan tecelli edecektir.

Paşa hazretleri,

Aziz Vekilimiz Hamdullah Suphi Beyefendi'nin delaletleri ile ilk defa teşekkül eden kongremizin zat-ı devletleri tarafından küşadı bizi ayrıca mesut ve mağrur etmiştir.

Uzun senelerin seyyiat-ı idariyesinden sonra büyük harbe girmiş ve nihayetinde harap olmuş ve kimsesiz kalmış olan vatanımız, galiplerin, onların teşvikatını gören dahili düşmanların her gün yeni bir hakaret ve istilasına uğrarken siz yüksek dehanız ve yüksek imanınızla ortaya çıktınız ve milletin başına geçtiniz. Bugünkü milli hükümet ve milli mücadeleyi vücuda getiren muazzam harekete aşk ve hürmetle sevilen bir rehber oldunuz. Askerlerimiz, milli kahramanımızın rüyasını hakikate kalb eden bir iman ile zaferden zafer koşuyorlar. Büyük millet meclisinin merkezinde hayatı ebedi olan milletimizin emsalsiz kahramanını dava-yı millimizin bin kere aziz timsalini selamlamakla bahtıyarız.

Nutkunuzun manası meslekte imanımızın ve gayemizin ruhunu pek belîğ bir surette ifade etmiştir. Biz bu esasa sadığız.

şubelerinin yayın faaliyetleri ile Milli Mücadeleye önemli katkılar sağlamıştır. İsmail Göldaş, *Milli Kurtuluş Savaşı'nda Öğretmenler*, Öğretmenler Dünyası Yayınları, Ankara 1981, s.1-28.

⁷ Zeki Sarıhan, *1921 Maarif Kongresi*, MEB, Ankara 2009, s.20-21.

⁸ 15 Temmuz 1921'de Ankara'da toplanan Maarif Kongresi, yurdun her tarafından gelen 250'den fazla erkek kadın öğretmeni bir araya getirmiştir. Kongreyi Mustafa Kemal, cepheden gelerek açmış ve çok önemli bir açılış konuşması yapmıştır. Kongrenin açılışına uzun bir başyazı ayıran *Hâkimiyet-i Milliye* gazetesi, daha önce iki İnönü savaşını ve başlamak üzere olan Sakarya Savaşı'nı kastederek, “Mustafa Kemal Paşa, üçüncü Yunan taarruzunun en ateşli zamanında muallim ordusunun gelecek vazifesiyle meşgul bulunuyor. Bu asil ve yüce örnek Türk tarihinin benzeri ender bulunan kıymetli hatıralarından biri olacaktır. Kuşkusuz bu, dünya tarihinde de benzeri belki bulunmayan bir örnektir” sütunuyla Maarif Kongresi'nin önemini aktarıyordu. “Maarif Kongresini Açarken (16.VII.1921)”, *Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri*, ATAM, Ankara 1997, s.19-20. Bu konuşma metni de 17 Temmuz 1921 günkü *Hâkimiyet-i Milliye* gazetesinde yayınlanmıştı.

⁹ Agm, s.19-20.

¹⁰ Zeki Sarıhan, *age*, s.86-88.

Reis Paşa Hazretleri

Kongremize riyaset buyurmanızdan dolayı duyduğumuz derin hiss-i şükranın arzına müsaadenizi rica ederiz. Bu hareketinizle ifade ettiğiniz fikir hepimiz tarafından bütün manasıyla anlaşılmıştır. Bu içtimalımızdan bi'l-istifade Anadolu Mücahedesini idare eden büyük millet meclisine ve onun emir ve irşadiyle bütün beşeriyetin gözü önünde harikalar gösteren milli ordumuza selam-ı takdis ve hürmetimizi yollarız.

Açtığınız necat yolunda vazifemiz muayyendir; Millet'in evladını seciye, iman ve aşk-ı milli ile mücehhez olarak yetiştirmeye çalışırken bugünkü sözlerinizi daima hatırlayacağımıza itimat buyurunuz.¹¹"(şiddetli alkışlar)

Osman Nuri Bey'in konuşmasından Mustafa Kemal Paşa'nın Türk halkına yol göstericiliğinin öğretmenlerce kesin olarak kabul edildiği ve öğretmenlerin onun gösterdiği yolda ilerleyecekleri anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin en önemli görevi millete Türklüğü kavratmaktır. Anadolu Türklüğü bu büyük fikrin manevi bayrağı altında toplanmalıdır. Meşrutiyet Dönemi'nde pek çok aydın Türkçülük ve Turancılık akımının etkisi altında kalmıştır; fakat dünya Türklerini tek bir bayrak altında toplamak bugün mümkün görülmediğinden şimdilik Anadolu'da ulusal birliğin kurulması ile yetinilmelidir. Türkiye'de eğitim çağdaş ve milli olacaktır bu nedenle öğretmenler hükümetin desteğini istemektedirler. Öğretmenler büyük yoksulluklar içinde ulusal görevlerini yerine getirmektedirler ve bunu yapmayı seve seve sürdürecektirler. Osman Nuri Bey aracılığıyla öğretmenler orduya bağlılık ve saygılarını dile getirmişlerdir.¹²

1- Ulusal Kurtuluşun İlk Merkezi Sivas'ta İki Dergi: Dilek ve Birlik Mecmuaları

1920 tarihinden itibaren tek bir çatı altında toplanmış olan Muallim Cemiyetlerinin, eğitim ve öğretime bir meslek örgütü olarak sağladıkları katkının yöntemlerinden biri de Türkiye Muallimler Birliği Umumi Merkezi tarafından ayda bir defa yayımlanan Muallimler Birliği Mecmuası'nın basımı ve yayınlamasının yanı sıra cemiyetin taşra şubelerinin hemen hepsinin birer mecmua yayınlamış olmalarıdır.¹³

Örneğin; İstanbul Muallimler Birliği; *Muallimler Mecmuası*, Çanakkale Muallimler Birliği; *Çanakkale Muallimler Birliği*, Kırşehir Muallimler Birliği; *Dirlik*, Edirne Muallimler Birliği; *Trakya Bilgi Demeti*, Erzurum Muallimler Birliği; *Erzurum Muallimler Birliği*, İskilip Muallimler Birliği; *Kurtuluş Yolu*, Adana Muallimler Birliği; *Milli Mefkûre* ve *Adana Mıntıkası Maarif Mecmuası*, Bolu Muallimler Birliği; *Yeşil Yaprak*¹⁴ ve *Altın Yaprak*¹⁵, Burdur Muallimler Birliği; *Gül*, Kastamonu Muallimler Birliği; *Birlik* ve Trabzon Muallimler Birliği; *Trabzon Muallimler Birliği* adlı mecmualar yayınlamışlardır. Bu mecmualar aracılığıyla dönemin öğretmenleri arasında bilgi alışverişinin gerçekleşmesine çok önemli katkılar sağlanmıştır.¹⁶

¹¹ "Evvelki Gün Maarif Kongresi Açıldı", *Hakimiyet-i Milliye*, 17 Temmuz 1921, S.237, s.1; "Muallimler Kongresi Açıldı", *Yenigün*, 17 Temmuz 1921, S.661-281, s.1.; "Maarif Kongresi", *Yenigün*, S.657-279, 14 Temmuz 1921, s.1.; "Maarif Kongresi, Pek Veciz Bir Nutuk", *Hakimiyet-i Milliye*, 21 Temmuz 1921.

¹² Zeki Sarıhan, *age*, s.86-87.

¹³ Selahattin Öztürk, "Osmanlıca Eğitim, Çocuklar ve Gençlere Dair Süreli Yayınlar (Bir Bibliyografya Denemesi)", *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, EDAM, Haziran, S.1, İstanbul 2001, s.210-220.

¹⁴ Yeşil Yaprak Mecmuası'nın kapsamlı bir içerik analizi ve tam transkripsiyonu için bkz. Fahri Kılıç-Murat Tarhan, *Yeşil Yaprak; Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Eğitime Taşra'dan Bir Bakış*, Siyasal Kitabevi, Ankara 2018.

¹⁵ Altın Yaprak Mecmuası için bkz. Fahri Kılıç-Mehmet Solak-Murat Tarhan, *Altın Yaprak; Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Eğitime Taşra'dan Bir Bakış*, Siyasal Kitabevi, Ankara 2016.

¹⁶ Yunus Pustu'nun "Türkiye Muallimler Birliği Genel Merkezi ve Şubelerinin Neşrettiği Mecmualar" başlıklı makalesi Muallimler Birliklerinin yayınladığı mecmuaları bir arada toplayan önemli kaynaktır. Yunus Pustu, "Türkiye Muallimler Birliği Genel Merkezi ve Şubelerinin Neşrettiği Mecmualar", *Çukurova Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 2017, s.56-91.

Bilindiği gibi Sivas Milli Mücadele sürecinin önemli Őehirlerinden birisi idi. Sivas Kongresi bu Őehirde yapıldı. Özellikle İzmir'in iŐgalinden sonra Sivas halkının Kurtuluş mücadelesine önemli katkıları oldu.  lke çapında 12 vilayette örgütlenen Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti¹⁷ de bu ilimizde kuruldu. Temsil Heyeti'nin önemli bir yayın organı olan *İrade-i Milliye* gazetesi bu Őehirde  ıktı. Sivas Muallimler Birliği ise bu dönemde *Duygu ve DüŐünce*¹⁸, *Dilek*; *Yeni Dilek*¹⁹ adlı mecmuaları yayınlamıştır.

Dilek Mecmuası yayınına 15 Ocak 1922 tarihinde başladı.²⁰ Sivas Valisi Ali Haydar (Yuluğ) Bey'in Dilek Mecmuası'nın amacını açıkladığı *"Dilek'in Gayesi"*²¹ başlıklı yazısında Sivas'ta kurulan Muallim ve Muallimeler Cemiyeti'nin kuruluşundan dolayı duyduğu sevinci ifade etmiş, devam etmekte olan Kurtuluş Savaşı karşısında Muallimler Cemiyeti'nin de içerdeki düŐmana harp ilan etmesinin çok önemli olduğunu anlatmıŐ ve bu mecmuada çıkacak "ırfan mürekkebi" ile yazılan yazılar aracılığıyla cephede savaŐan askerlere destek verileceğini açıklamıştır. Ali Haydar Bey Dilek Mecmuası'nın esas gayesini ise Milli Mücadele Dönemi'nin en önemli göstergesi olan Müslümanlık ve Türklük Őuurunun yerleŐmesi için çaba harcamak olarak ifade etmekteydi.²²

Dilek Mecmuası'nın imtiyaz sahibi ve müdürü, ilk 12 sayıda Rıdvan Nafiz (Edgüer) idi. 13. ve 16. sayılarda Sultan  (Lise) müdür muavinlerinden Cemal Gültekin imtiyaz sahibi ve müdürü olarak göreve başladı. Bu sürede Mecmua    buçuk ay gecikmeli olarak  ıktı. Cemal Bey (Gültekin), 1923' n Şubat ayında Erzurum Dar lmuallim n Müdürlüğü'ne tayin edilince, derginin imtiyaz sahipliği, Sultan  (Lise) Müdürü Hasan Fehmi (Korkmaz'a), müdürlüğü ise TedriŐat-ı İptidaiye (İlköğretim) MüfettiŐi Hikmet Bey'e tevdi edildi. Bu arada dergiyi çıkaran Sivas Muallim ve Muallimeler Cemiyeti de Ankara'da kurulan Türkiye Muallime ve Muallimler Birliğine katılmıŐtır.²³

Mecmuanın 14. sayısının çıkarılması esnasında Sivas Valiliği'ne Ahmet Faik (Günday) Bey atanmıştır.²⁴ 15. sayı, m rettiplerin grevlerinden ötürü 1 ay kadar gecikmeli çıktı ve sonraki sayılar hacim ve içerik açısından zayıflamaya başladı. Derginin 15. sayısında yeni vali Ahmet Faik Bey'in fotoğrafı verilerek *"Maârif umuruyla pek ciddi bir surette al kadar olduğuna mesudiyetle Őahidiz."* dense de bunun sadece bir saygı ifadesi olduğu

¹⁷ Bekir Sıtkı Baykal, Milli Mücadelede *Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti*, Ankara 1996; Sivas 2015; Ergun Tarıkahya, *Sivas Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti*, Sivas Valiliği Yayını, Sivas 2013.

¹⁸ Duygu ve DüŐünce Mecmuası, Sivas Muallimler Birliği tarafından 1 Şubat 1927-30 K nununani 1928 yılları arasında 12 sayı olarak yayın hayatına devam etmiştir. 15 günde bir çıkan mecmua Vilayet Matbaası'nda basılmıŐ olup, Tahrir Müdürü Eflatun Cem (Güney)'dir.

¹⁹ Dilek Mecmuası son sayısında *Yeni Dilek* adıyla yayın hayatına devam etmiş bu adla da yalnızca bir sayı çıkmıştır. *Yeni Dilek* ile birlikte 18 sayı olarak yayın hayatına son vermiŐtir.

²⁰ *Dilek*, S.1, 15 Kanun-ı Sani 1338. Dilek Mecmuası'nın ilk sayısının kapağında Sivas Muallim ve Muallimeler Cemiyeti tarafından on beş günde bir yayınlanacağı ifade edilmiş olmakla birlikte yaklaşık bir buçuk yıl içinde; 15 Ocak 1922–Haziran 1923 tarihleri arasında ancak on sekiz sayı  ıkarılabilmemiŐtir.

²¹ Ali Haydar (Yuluğ), "Dileğin Gayesi", *Dilek*, S.1, 15 Kasım 1328/1922, s.1-3.

²² Agm, s.1-3. Tam transkripsiyonu için bkz. Nazım H. Polat, "Dilek Mecmuası", *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 10 Şubat 2001, s.37-55. Ali Haydar Bey'in Dilek Mecmuası'nın amacını dile getirdiği yazısının son paragrafı pek çok konuyu aydınlığa kavuŐtırmaktadır; ... "Dilek"imizin hedefi Müslüman ve Türk olmaktır. C mlemiz için hayattan, servetten muazzez bir Őey vardır ki dinimiz, T rkl ğ m zd r. Irkımıza, ruhumuza gıda vekar-ı milliyemize sermaye mi arıyoruz. İŞte İŐl m tarihi, Türk mefahiri meydana duruyor. Ediplerimiz, sanat rlarımız, bu hazinedeki elmas-püreleri iŐlesinler. O zaman manevi bir güneŐin feyizli ziyası uyuoŐuk ruhumuza öyle bir bereket, öyle bir cevelan ve s rat verecek ki harabeler mamureye, gözyaŐları tebessüme, kin ve intikam zafere ink lab edecek. İŞte Türk' n mukaddes ikinci dileği."

²³ Yunus Pustu, agm, s.70.

²⁴ Ahmet Faik'in (Günday) biyografisi için bkz. Süleyman Beyoğlu, *İki Devir Bir İnsan*, Bengi, İstanbul 2011.

mecmuanın 17. sayısından sonra “Yeni Dilek” adıyla yalnızca bir sayı daha çıkmasından anlaşılmaktadır.²⁵

Dilek Mecmuası içerik itibarıyla bir eğitim-tarih-bilim-edebiyat ve sanat mecmuasıdır. Son sayısında Yeni Dilek başlığı ile yayınlanmış olması da göz önünde bulundurularak 24 ayrı yazarın yazılarına yer verilmiştir. Derginin bazı sayılarındaki kapaklarda “Maârif Haberleri” yer almaktadır. Yazarlar arasında Vali Ali Haydar (Yuluğ), Cemal Naci, Cenap Muhyiddin (Kozanoğlu), Edhem Ruhi, Ferit, Hasan Fehmi Korkmaz, H. K., M. Ertuğrul, M. Ali Münir, Mehmet Refet, Mehmet Şefik, Necati Turgut, Osman Selçuk, (Ömer) Bedrettin (Uşaklı), Cemal Gültekin, Cenap Muhyiddin Kozanoğlu, Eflatun Cem Güney, Edhem Ruhi, Rıdvan Nafiz Edgüer, Nafi Atıf Kansu ve Osman Nuri (Maârif Müdürü) bulunmaktadır. Bu yazarlardan Rıdvan Nafiz Edgüer ve Cemal Gültekin “R. N.” ve “C. G.” rumuzuyla yazılarını neşretmişlerdir.²⁶

Mecmuanın Muallimler Cemiyeti adına çıkarılmasında dönemin Sivas Valisi Ali Haydar Yuluğ, Sivas Sultanîsi (Lisesi) Müdürü Rıdvan Nafiz Edgüer, Cemal Gültekin Bey ve dönemin Sivas Maarif Müdürü Osman Nuri Bey'in şahsi katkılarının önemi çok büyüktür. Osman Nuri Bey'in Dilek Mecmuasında, “Bugünün Gençlerine”, “Terbiye ve Prensip”, “Tahsil ve Mecburiyet”, “İnkılap ve Maarif”, “Garbî Anadolu İntibaatından: Rum Köyünde Bir İbtidai Mektebi”, “Anadolu Maarifi”, “Tatil Dershaneleri”, “Mensûbîn-i Maarif Kanunu”, “Mekteplerde Disiplin”, “Leyli Mektepler”, “Çocuk Terbiyesi”, “Sultani ve Darulmualliminlerimiz”, “Sulhtan Sonra..” başlıklı yazıları yayınlanmıştır.

Birlik Mecmuası ise 1923-1924 senelerinde Türk Ocağı Sivas şubesi tarafından yayınlanmıştır.²⁷ Bu süreçte Türk Ocakları'nın Milli Mücadeleye katkıları da tartışmalıdır. İmtiyaz sahibi ve mesul müdürü olarak Mehmet Nazif Bey'in görüldüğü mecmuanın ilk sayısı 23 Temmuz 1923'te çıkmıştır. İlk sayının ilk sayfasında Türk Ocağı'nın haftalık mecmuası olduğu ifade edilmiştir.²⁸ Sivas Türk Ocağı tarafından yayınlanan mecmua, Haftanın Muhasebesi, İçtimaiyat, Edebiyat, Yeni İstidatlar, Talim ve Terbiye, Tefrika, Haftanın İzleri gibi konu başlıkları altında çeşitli yazıları içermektedir. Sekiz sayfadan oluşan bu dergide, yine Dilek Mecmuası'ndaki isimlere rastlanmakla birlikte Sivas'ta görev yapan öğretmen ve aydın farklı şahsiyetler de yazılarıyla katkı sağlamışlardır. Eflatun Cem (Güney), Cenap Muhiddin, Ahmet Ruhi, Abdulkadir, Gazi İlhan, Atıf İlhan, Ömer Bedrettin, Doktor Tahir, Emine Semiye Hanım, Fuat Gündüz Alp ve Sivas Maarif Müdürü ve Türk Ocağı başkanı Osman Nuri Bey yazarlar arasındadır. Ayrıca Mecmuada D. Osman Nuri imzalı yazılar yer almaktadır ki bu yazıların Doktor Osman Nuri Bey adında başka bir yazara olduğu anlaşılmaktadır.²⁹

Birlik Mecmuasında, Sivas'ın sosyal ve kültürel yaşamıyla ilgili haber ve yazılar yanında ülkenin genel durumu ile ilgili yazılar da dikkati çekmektedir. Mecmuada Abdülhak Hamit, Rıza Tevfik, Tevfik Fikret, Fuzuli ve Nedim'den seçilen şiirlere yer verilmesine rağmen Mecmua genel görünüm olarak edebiyat dergisi olmaktan uzaktır. Genellikle son sayfada yer alan “Haftanın İzleri” sütunu, derginin haber ağırlıklı bölümüdür. Sivas Türk Ocağı ve

²⁵ Nazım H. Polat, agm, s.42-43.

²⁶ Agm, s.40.

²⁷ Birlik Mecmuası'nın tam transkripsiyonu için bkz. *Birlik: Sivas Türk Ocağı'nın Haftalık Mecmuasıdır 1923-1924*, Haz. Nazım H. Polat vd., Sivas Valiliği, ty.

²⁸ Mecmuanın seneliği 220, altı aylığı 130 kuruş olup, nüshasının 5 kuruştan satıldığı bilgiler arasındadır. Basım yeri olarak da tıpkı Dilek Mecmuası'nda olduğu gibi Sivas Vilayet Matbaası gösterilmiştir. *Birlik*, S.1, 23 Temmuz 1923, s.1.

²⁹ D. Osman Nuri, “Mekteplerde Göz Hıfzıssıhhası”, *Birlik*, S.3, 6 Ağustos 1339/1923, s.5. Makalenin içeriğinin de tıp ile ilgili olması dolayısıyla bu D. Osman Nuri Bey'in Maarif Müdürü Osman Nuri Bey'den farklı bir kişi; Doktor Osman Nuri Bey olduğu anlaşılmaktadır.

doğrudan derginin kendisiyle ilgili haberler, ilan ve açık mektup tarzında yazılara yer verilmiştir. Ocağın çalışmaları ya da idare heyetinin aldığı kararlar bu sayfa aracılığıyla kamuoyuna duyurulmuştur. Birlik Mecmuası yazılarının içeriği itibariyle eğitim ağırlıklı konulardan oluşan bir karakter taşımaktadır. Bunda Osman Nuri, Eflatun Cem, Cenap Muhiddin gibi isimlerin eğitim camiasından olmalarının da etkisi bulunmaktadır.³⁰

Osman Nuri Bey'in Birlik Mecmuasında ise "İlk Terbiye ve Tedrisatın Lüzum ve Ehemmiyeti", "Biraz da Fazilet Lazım", "İçtimai İnkılap Yolu", "Asri Terbiye İhtiyacı", "Anlaşma ve Birleşme İhtiyacı", "Mekteplerde Müspet veya Menfi Terbiyecilik", "İdman ve Biz" başlıklı yazıları yayımlanmıştır.

2-Osman Nuri Oral Bey'in (1889-1981) Yaşam Hikâyesi

Terbiye ve Talim Hayatımızın Mühim ve Esaslı Müceddidlerinden Muhterem Maarif Müdürümüz Osman Nuri Bey Efendi³¹

Dilek Mecmuası'nın 17. Mayıs ayı sayısında; "Gelibolu Namzedi" başlıklı Mecmua adına yazılan bir yazıda Osman Nuri Bey'in Sivas Maarif Müdürlüğü'nden ayrıldığı döneme kadar olan biyografisine yer verilmektedir ki, bu yazı eğitimcinin ilklerini ve izlerini sürmek açısından önemli veriler içermektedir:

İptidâî ve idadî tahsilini doğduğu Gelibolu'da tamamlayan Osman Nuri Bey, İzmir Leylî İdadîsine kaydolarak 1908'de orta tahsilini bitirmiştir. II. Meşrutiyet'in başlarında Darümuallimîni birincilikle bitirmiş ve Çatalca'da görevlendirilmiştir. 1910 Ağustos'unda Yanya Darümuallimîn Müdürlüğü'ne tayin edilmiş ve burada Babanzâde Naim Bey'in teftişinde takdir kazanınca 1911 Eylül'ünde Beyrut Leylî Darümuallimîn Müdürlüğü'ne atanmıştır. 1914 Nisan'ında, disiplini pek bozulmuş olan İzmir Darümuallimîn Müdürlüğü'ne getirilmiştir. Buradaki başarılı çalışmalarından sonra kendisine 1916'da Halep Darümuallimîn Müdürlüğü verilmiş, buranın Osmanlı toprağı olmaktan çıkması üzerine bir süre İzmir'de

³⁰ Necip Günaydın, "Türk Ocağı Sivas Şubesi Tarihçesi (1923-1928) ve Birlik Dergisi", *Türk Yurdu*, Mart 2015, Yıl:104, S.331, <https://www.turkyurdu.com.tr/yazar-yazi.php?id=206> (E.T. 18.06.2020).

³¹ "Muhterem Maarif Müdürümüz Gelibolu Namzedi", *Dilek*, S.17, Mayıs 1923, s.2-3.

istihdam edilmiş, 1919'da Konya Darülmualimîn Müdürlüğü'ne tayin edilmiş, 1920'de Isparta Maarif Müdürlüğüne yükseltilmiştir. 1921'de Sivas Maarif Müdürlüğü'ne getirilen Osman Nuri Bey, 1923 seçimlerinde Gelibolu'dan milletvekili adayı olmuş, fakat seçilememiştir.³² Bundan sonraki görev yeri İstanbul Sanayi Mektebi Müdürlüğü olmuştur.

Osman Nuri Bey'in biyografisi hakkında yaptığımız kapsamlı araştırma sonrasında Osman Nuri Bey'in, Soyadı Kanunu'ndan sonra Oral soyadını aldığı anlaşılmıştır. Dilek Mecmuası'nda verilen bilgileri tamamlar nitelikte Konya Halkevi Dergisi'nde Şahabettin Uzluğ'un, "Halkevinin 13 Mart 1948 Öğretmenler Jübilesi Münasebetiyle" başlığı altında yayınladığı ve Konya'da görev yapmış eğitimcilerin kısa biyografilerin yer aldığı yazısında Osman Nuri (Oral'a) ait biyografinin de olduğu görülmüştür.³³ Buradaki kısa biyografide öğretmenlik ve idarecilik yaptığı kurumlar aylarıyla birlikte verilmiştir.

Osman Nuri Bey'in daha önce görev yaptığı kurumlar ise çalışma ay ve yıl bilgileriyle aşağıdaki gibi belirtilmiştir: 1326 (1910/1911) yılında İstanbul Muallim Mektebi'ni bitirdikten sonra 4 Ağustos 1337'de (4 Ağustos 1921) Sivas Maarif Müdürlüğü'ne, 15 İkinci Teşrin 1339'da (15 Kasım 1923) İstanbul Sanayi Mektebi Müdürlüğü'ne, 5 İkinci Teşrin 1340'ta (5 Kasım 1924) Afyon Karahisar Maarif Müdürlüğüne, 17 Ağustos 1341'de (17 Ağustos 1925) Konya Maarif Müdürlüğü'ne³⁴, 25 Eylül 1926'da Elazığ Maarif Eminliğine, 1 Şubat 1928'de Kastamonu Maarif Eminliğine, Birinci Teşrin (Ekim) 1929'da İstanbul Erkek Muallim Mektebi pedagoji öğretmenliğine tayin edilmiştir. 10 Eylül 1931 tarihinden itibaren de 1948 senesine kadar 17 yıl boyunca Konya Kız Muallim Mektebi'nde pedagoji öğretmenliği yapmıştır.³⁵

Osman Nuri Oral Bey'in doğum ve ölüm tarihlerinin geçtiği tek kaynak internet erişimine açık şecere başlıklı aşağıda linki verilen sitedir ki burada tarih aralığı (1889-1981) olarak verilmiştir.³⁶

Osman Nuri Bey, Sivas'ta maarif müdürlüğü yaptığı yıllarda inas numune mekteplerinin ve 3 numune mektebinin açılmasını, çevre köy ve ilçelerdeki öğrencilerin okula devam edebilmesi için birleştirilmiş sınıf esasıyla toplu tedrisatı sağlamış, yalnızca 1921-1923 yılları arasında 20'nin üzerinde makale yazmış bunları çeşitli dergilerde yayınlamıştır. Bunların yanı sıra Sivas Muallim ve Muallimeler Cemiyeti tarafından gerçekleştirilen gece konferanslarında, ilkinin Sivas Valisi Ali Haydar Bey'in (Yuluğ) verdiği konferans sonrasında ikinci konferansı veren Osman Nuri Bey olmuştur. Osman Nuri Bey'in, çeşitli dönemlerde eğitim konusunda atılımlarda bulunmuş şahsiyetler, Arap okulları; eğitim sistemi ve Türkiye'deki eğitime dair çeşitli konulara değindiği konferansı saatlerce sürmüştür.³⁷

Bir dönem Türk Ocağı başkanlığı da yapan Osman Nuri Bey'in, Birlik Mecmuası'nın 9.sayısında Sivas Türk Ocağı Başkanı olarak fotoğrafı yayınlanmış ve "Haftanın Musahabesi"

³² Agm, s.2-3.

³³ Şahabettin Uzluğ, "Halkevinin 13 Mart 1948 Öğretmenler Jübilesi Münasebetiyle", *Konya Halkevi Aylık Kültür Dergisi*, S.113, Yıl: XII, Mart 1948, s.14.

³⁴ Osman Nuri Bey Konya'da Maarif Müdürlüğü esnasında Konya'da toplanan Muallimler Kongresi'nde yer almıştır. Kongre hatırası olarak yayınlanan bir fotoğrafta ortada oturmaktadır. *Muallimler Birliği Umumi Kongresi Zabıtları*, Muallimler Birliği Umumi Merkezi Neşriyatı, Ankara 1341, (İç Kapakta yy.ve yy. İstanbul: Yeni Matbaa) s.7.

³⁵ Şahabettin Uzluğ, agm, s.14.

³⁶ <https://www.geni.com/people/Osman-Nuri-Oral/6000000003812252473> (E.T. 18.06.2020).

³⁷ Osman Nuri Bey, ayrıca salı günleri gerçekleştirilen bu konferanslar esnasında konuşma yapan bir eğitim müfettişinin konuşmasına başkanlık etmiş bu konuşma da iki saat kadar sürmüştür. Zeki Sarıhan, *Milli Mücadele'de Maarif Ordusu*, Tarihiçi Kitabevi, İstanbul 2013, s.364.

bölümünde ‘‘Bugünkü Dert’’³⁸ başlığı altında; ‘‘Bu haftanın en mühim vakası; Maarif Müdürü Bey’in Kayseri’ye tahvili meselesidir’’ yorumunda bulunularak Osman Nuri Bey’in Maarif Müdürlüğü görevinden Kayseri’ye tayini üzüntü ile duyurulmuş, bu tayin 3 sayfalık bir yazıyla kamuoyu ile paylaşılmıştır. Bu yazıda Sivas gençliğinin Maarif Müdürü’n n tayininden duyduğu üzüntü ifade edilmiştir:

‘‘Sivas gençliği mevcudiyet-i fikriyesine indirilen bu darbe karşısında duyduğu asabiyet ve heyecanı bütün salahiyetle tarif edemiyor. Teess ratını tamamen ifade eyleyemiyor. Bunun için ayrıca muazzep ve muzdariptir. Fakat asla meyus değildir. Maarif Müdürü Bey’in Kayseri’ye tahvil-i memuriyet ettirilmesiyle, Sivas gençliğinin müteessir olması arasındaki münasebeti anlamayanlar bulunabilir. Esasen bizim onlara karşı bir diyeceğimiz yoktur.’’³⁹

Osman Nuri Bey’in Maarif Müdürlüğü görevinden alınmasını büyük üzüntüyle karşılayan Birlik Mecmuası Tahrir Heyeti tarafından; ‘‘Men sabera zafera’’ (sabreden zafere ulaşır) düsturuna uygun faaliyetlerde bulunan Maarif Müdürü Osman Bey’in Sivas maarifine yaptđđı katkıları anlatılarak, Sivas’ın eğitim ve  ğretim hayatının onun döneminde çok iyi bir seviyeye ulaştığı, ülkenin en geniş maarif teşkilatına sahip Sivas vilayetinin bütün vilayetler arasında örnek gösterilir bir düzeye geldiği örnekler verilerek açıklanmıştır.⁴⁰

Makalede iki buçuk sene  nceki Sivas’taki eğitimin durumuyla bugünkünün karşılaştırılmayacak  l de gelişmiş olduğu anlatılmıştır. ‘‘Bundan iki buçuk sene önce yalnızca İsmet Paşa Numune Mektebi’nden başka mektep mevcut değilken bugün muntazam teşkilatıyla üç Numune, onlar kadar muntazam İnas Numuneleri,  evre il e ve köylerde açılan mektepler sayesinde binlerce yavrunun okula devamı sağlanmıştır’’ denilerek Osman Nuri Bey’in Sivas’taki faaliyetlerine değinilmiştir. İlgili çekicidir ki, makalenin sonunda Osman Nuri Bey’in Sivas’tan ayrılarak Kayseri’ye tayin edilmesinin bir ‘‘cehalet ve taassup’’ eseri olduğu hüzünlü ve manidar bir dil ile ifade edilmiştir.⁴¹

Aynı Sivas gibi, Osman Nuri Bey’in yıllar sonra görev aldığı ve 17 yıl hizmet ettiği Konya maarifinin de ona çok Őey borçlu olduğunu ifade ettiği görülmektedir. 28/6/1955 tarihinde M d rl r Komisyonunun aldığı bir kararla Konya Kız İlköğretmen Okulu’nun dershanelerinden birine Osman Nuri Oral’ın adının verilmesine karar verilmiş, karara eklenen notta ‘‘Müdür,  ğretmen, Maarif Müdürü, Maarif Emini olarak memleket maarifine fasılasız 45 yıl hizmet etmiş Osman Nuri Bey en son olarak Konya Kız  ğretmen Okulu Meslek Dersleri

³⁸ Birlik Mecmuası’nın dokuzuncu sayısında Sivas Türk Ocağı Başkanı Osman Nuri Bey’in fotoğrafı yayınlanmıştır. Osman Nuri Bey’in Dilek Mecmuası’nda yayınlanan fotoğrafı ile Birlik Mecmuası’nda yayınlanan fotoğrafı aynıdır. Bu fotoğrafın altında yer alan Osman Nuri Bey’in bu dönemde Türk Ocağı Şubesi’ne başkanlık ettiğine ilişkin bir bilgiye rastlanmamıştır.

³⁹ ‘‘Bugünkü Dert’’, Birlik, S.9, 12 Teşrin-i Sani 1339/1923, s.1

⁴⁰ Agm, s.1.

⁴¹ Makalede Osman Nuri’nin görevden alınması Őeyle dile getirilmiştir: ‘‘Maarif müdürü bu gaye etrafında -ona daha çabuk erişmek azmiyle- çalıştığı için cehl ve taassubun dikenleriyle karşılaşmak mecburiyetinde idi. Ona elini uzatan gençler kendileri de bu gayenin aşığı oldukları için saha-i faaliyetlerinde tesadüf ettikleri vsta  zihniyetlerle  arpıřmađđı Őiar edindiler.

Fakat bugün yine teess flerle idrak ediyor ki:

Tecrübe perdesi altında çevrilen riyak r irticalar daha müessir oluyor; onların zihniyeti:

‘‘Hoş geçir vaktin cihanda çekme gam’’.

Bütün muallimlerin lisan-ı hali:

‘‘Maarif müdürümüz keşke gitmese idi’’ diyor, bunu izhar edenler de bulunuyordu.

Aķřama kadar mazi yad edildi. O gün bir daha bu memleketin maarif hayatındaki tesad de Őahit olmağla bahtiyar olduk.

Mektepler avdet ederken k  k bir efendi hepimizi müteessir etti:

-Sana saşiyet ve hürmetle merbut evlatlarını bırakıp da gidecek misin, beyefendi!..

Evet, sevgili yavrular! Maarif müdürümüz bizleri bırakıp gidecek. Ne yapalım, ‘‘cehl nura galebe’’ çaldı’’. Agm, s.2.

öğretmenliğinde bulunmuştur. Bu vazifede iken binlerce öğretmen yetiştirmiştir. Çalışkan, müşfik, haluk, faziletli bir insandır. 3/7/1955 tarihinde kanuni yaş haddinden emekliye ayrılmıştır” bilgisine yer verilmiştir.⁴²

3-Osman Nuri Bey'e Göre Anadolu'da Eğitim Faaliyeti

Osman Nuri Bey, eğitimci olması itibariyle eğitimle ilgili hemen her konu hakkında fikirlerini beyan etmiş ve mevcut eğitim sisteminde değiştirilmesi gerektiğini düşündüğü noktaları dile getirmiştir. Yoğunlukla İsmail Safa Bey'in⁴³ Maarif Vekâleti döneminde devam ettirdiği Sivas maarif müdürlüğü döneminde İsmail Safa Bey'in icraatları hakkında görüş, öneri ve eleştirilerini de yazmaktan kaçınmamıştır. Bu satırlar arasında Osman Nuri Bey'in duygu durumunu önemli ölçüde yakalamak ve eğitim sisteminin savaşlar dolayısıyla geri kalmışlığından duyduğu üzüntüyü de izlemek mümkündür.

Osman Nuri Bey, Mecmuanın 10. sayısında yayınlanan Anadolu Maarifi⁴⁴ başlıklı yazısında Anadolu'da eğitime ne derece önem verildiğini araştıran bir yazarın sözlerini örnek göstererek başlamıştır, bu zata göre; “Anadolu halkı birinci meşrutiyetten itibaren yüz elli senedir eğitim reform hareketlerinden, eğitim alanında gerçekleştirilen yeniliklerden bugüne kadar yararlanamamıştır. Eğitimin ışığıyla aydınlanan vilayetlerdeki gelişimin hızına da Anadolu halkı bu sebepten dolayı yetişememiştir.”⁴⁵

Osman Nuri Bey, Anadolu'daki eğitimi değerlendirdiği makalesinde Anadolu'da eğitimin öneminin herkes tarafından anlaşılmasına rağmen gerekli tedbirlerin alınamıyor olmasından yakınmaktadır. Anadolu'da eğitimin iyileştirilmesi için öncelikle okul binaları ve bu binalardaki eğitim araç gereçleri konusundaki eksiklikleri tespit etmekle başlanması gerektiği görüşünü savunan Osman Nuri Bey, bu işler yapılırken yeni ve eski zihniyetlerin çatışmasından uzak durulması gerektiğine de vurgu yapmaktadır. Okulların hem bina hem de eğitim araçları açısından çok büyük eksiklikleri olduğunu dile getiren Osman Nuri Bey, böyle ortamların öğretmen ve öğrencilerin sağlığı açısından da çok zorlayıcı olduğunu vurgulamıştır. Osman Nuri Bey ve dönemin eğitimcilerinin Maarif Vekâleti Mecmuası, Muallimler Birliği Mecmuası ve yerel mecmualarda yayınlanan bu uyarılarının dikkate alındığı 1923-1924 senesi İhsaiyat Mecmuası'ndaki verilerden anlaşılmaktadır.⁴⁶

⁴² TC. Maarif Vekâleti Tebliğler Dergisi, C.18, S.863, 8 Ağustos 1955, s.99.

⁴³İsmail Safa Özler, 1883 yılında Adana'da doğdu. 1908 yılında Mülkiye Mektebi'ni bitirdi. Üç yıl maiyet memurluğunda çalıştıktan sonra devlet memurluğundan çekilerek ziraat işleriyle meşgul oldu. Gönüllü olarak Balkan Savaşı'na katıldı. Adana ve Şam Sultanilerinde (Lise) tarih öğretmeni olarak çalıştı. Birinci ve İkinci Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne Mersin ve Adana milletvekili olarak katıldı. Bu arada İsmet İnönü kabinesinde 6 Kasım 1922'den 7 Mart 1924'e kadar Maarif Vekilliği yaptı. Daha sonra vekillikten ve mebusluktan ayrılarak Adana'daki çiftliğinde tekrar ziraat işleriyle uğraştı. “Turan” adlı bir özel okul açarak bunun yöneticiliğini başarı ile sürdürdü. 8 Temmuz 1940 yılında ani bir kalp krizi geçirerek Adana'da hayata veda etti. Mustafa Ergün, agm, s.403.

⁴⁴ Osman Nuri, “Anadolu Maarifi”, *Dilek*, S.10, 15 Haziran 1338/1922, s.1.

⁴⁵ Metnin aslında “bir zat” olarak ele alınmış kimden bahsedildiği belirtilmemiştir.

⁴⁶ Bu tabloya göre, mekteplerin sınıflara göre taksiminde, bir sınıflı erkek, ilk mekteplerin illere göre toplamı; 869, bir sınıflı kız mekteplerin toplamı 47, iki sınıflı erkek mektepleri 993, iki sınıflı kız mektepleri 79, üç sınıflı erkek mektepleri toplamı; 943, kız mektepleri toplamı 107, dört sınıflı erkek mektepleri 538, kız mektepleri 86, beş sınıflı erkek mektepleri 302, kız mektepleri 58, altı sınıflı erkek mektepleri 536, kız mektepleri 212 olarak gösterilmektedir. Sınıflarına göre toplamda 4181 erkek, 589 kız mektebi olduğu anlaşılmaktadır. Mekteplerin dershanelerine göre taksiminde bir dersaneli erkek ilk mektebi sayısı 3024, kız ilk mektebi sayısı 162, iki dersaneli erkek ilk mektebi 493, kız ilk mektebi 136, 3 dersaneli erkek ilk mektebi 213, kız ilk mektebi 90, 4 dersaneli erkek ilk mektebi 139, kız ilk mektebi 66, beş dersaneli erkek ilk mektebi 61, kız ilk mektebi 17, altı dersaneli erkek ilk mektebi 173, kız ilk mektebi 95 olarak gösterilmiştir. Aynı tabloda numune mektepleri erkek numune mektepleri 78, kız numune mektepleri 23, toplamda ise erkek ilk mektep sayısı 4181, kız ilk mektep sayısı, 589 olarak belirtilmiştir. Aynı tabloda kapalı mektepler muallimsizlik yüzünden kapatılanlar ve muvafık mektep binası bulunmadığından kapalı olanlar olarak ikiye ayrılmış ve muallimsizlik yüzünden kapatılan toplam ilk mektep sayısı 473, muvafık mektep

Osman Nuri Bey, “*Tahsil ve Mecburiyet*”⁴⁷ başlıklı yazısında uzun yıllardır devam eden savaşlar sonucunda ülkenin en zinde, en kıymetli ve en üretken şahsiyetlerinin ebediyete intikal ettiğini bunun sonucunda da zirai, sınai ve iktisadi sahada çok ciddi bir buhran meydana geldiğini ve özellikle köylülerin elim bir sefaletle birlikte malarya, tifüs ve emraz-i z hreviye gibi hastalıklarla da başa çıkmak zorunda olduklarını dile getirmektedir. Halk bu vaziyetten bir an önce kurtulmadıkça geleceği kudretsiz zayıf bir nesle bırakmak bir zorunluluk olacaktır. Köylünün geleceğinin eğitim, sanayi ve ziraatta olduğunu söyleyen Osman Nuri Bey, bu gerçeğin herkes tarafından çok iyi bilinmesine rağmen hala gerekli tedbirlerin alınmamasından yakınmaktadır. Bunun yanı sıra Osman Nuri Bey, Anadolu halkının çocuklarını okutacak kıymetli ve fedak r bir  ğretmen bulduğunda, yapılması gereken her türlü fedak rlığı yapacağını söylemiş ve Anadolu halkına duyduğu güveni dile getirmiştir.⁴⁸

Zara Leyli Mektebini  rnek göstererek sözlerine son verdiği “*Leyli Mektepler*”⁴⁹ başlıklı makalesinde ise Osman Nuri Bey Anadolu’daki yatılı okulların durumuna eğilmektedir. Bu okullarda çocukların daha iyi yetiştirilmesi için gerekli tedbirlerin alınması ve bu tedbirlerin ne şekilde olması gerektiği konusunda okuyucuyu bilgilendirmiştir. Leyli mekteplerin amacının gençleri hayata daha ciddi bir şekilde hazırlayarak daha kıymetli gençler yetiştirilmesi olduğunu dile getirirken, özellikle ciddi bir aile terbiyesinden mahrum olan milletlerin her türlü akıl hastalığı ve sosyal musibete uğramasının mümkün olduğunu, bu nedenle milletlerin özellikle yatılı okul eğitimine ayrı bir önem vermeleri gerektiğini salık vermiştir.⁵⁰ Osman Nuri Bey,  ocukların öğretmenler tarafından idare olunan ilmi bir muhitte yaşamalarının terbiye ve ahlak gelişimine önemli bir etkisi olduğunu savunmakta, böyle bir ortamda çocukların dürüst hareket etmek zorunda kalacaklarını ve şüphesiz hayatın gerçekleri ile karşılaşacakları bu ortamda yaşam karşısında tecrübe kazanacaklarını söylemektedir.

Osman Nuri Bey, yatılı okullarda okuyan çocukların eğitiminde cezanın da bir yöntem olduğunu düşündüğü fikirlerini açıklarken; Jean-Jacques Rousseau’nun “* ocuk gaflet ve hatasının cezasını görmelidir. Çünkü: Çocuğun yaptığı ihtiyatsızlıkları takip edecek ızdırabat; onu dünyanın bütün nimetlerinden daha iyi ıslah ve terbiye eder*” sözlerini örnek göstererek görüşlerini temellendirmeye çalışmıştır. Osman Nuri Bey, annelerin çocuklara gösterdikleri şefkat ve ihtimamın çocukların ruh ve karakter gelişimine olumsuz bir etkisi olduğunu savunduğu görülmektedir. Bu durumda da aslında çocukların eğitimi konusunda yeterince donanıma sahip olmayan ebeveynlerin onların mutlu bir gelecek inşa etmelerine mani olduklarına vurgu yapmış, bu açıdan yatılı okulların  ocuk eğitiminde oldukça önemli olduğuna dikkatleri çekmiştir.⁵¹ Kasaba ve köylerde dahi yatılı okulların kurulma zorunluluğundan bahseden Osman Nuri Bey, bu okulların gençliği geleceğe hazırlamakta, hayati bir öneme sahip olduğunu ifade etmiştir. Yine yatılı okulların özellikle de imkânları yetersiz ve eğitim seviyesi düşük semtlerde, mutlaka kurulması gerektiğini söyleyen Osman Nuri Bey, cahil ve fakir

binası bulunmadığından kapalı olanlar ise 44, toplamda ise 517 ilk mektebin kapatılmış olduğu belirtilmiştir. “339-340 Senesi Zarfında Umumi İlk Mektepleri Adedi”, *T.C.Maarif Vekâleti 1339-1340 Ders Senesi İhsaiyat Mecmuası*, Matbaa-i Amire, İstanbul 1341, s.50-53.

⁴⁷ Osman Nuri, “Tahsil ve Mecburiyet”, *Dilek*, S.3, 15 şubat 1338/1922, s.1-2.

⁴⁸ “Anadolu halkı bizim tahminimizin pek çok fevkinde olarak düşünceli ve maarifperverdir. O; çocuklarını okutacak kıymetli ve fedak r bir muallim bulduktan sonra maarif namına yapılması lazım gelen her türlü fedak rlığı memnuniyetle kabul etmekte ve bütün tek lif devlet fevkinde olarak; muallimin bütün ihtiyaç ve reşahını da temin etmekten çekinmemektedir. Maarişin kıymet ve ehemmiyetini takdir etmemiş olan bir halk şüphesiz ki maariş için olan bu muzaif fedak rlığı ihtiyar etmezdi.” sözleriyle ifade etmiştir.” Osman Nuri, agm, s.2.

⁴⁹ Osman Nuri, “Leyli Mektepler”, *Dilek*, S.14, 18 Kanun-ı Evvel 1338/1922, s.4-5.

⁵⁰ Osman Nuri, agm, s.4-5.

⁵¹ Agm, s.4

semterlerdeki çocukların terbiye edilmesinde ve okutulmasında yatılı okulların mecburi derecede önemli olduğunu ifade etmiştir.⁵²

19. yüzyıldan itibaren yüzünü batıya dönen Osmanlı Devleti Avrupa'dan birçok kurum ve anlayışı devralırken eğitim de bunların dışında kalmamıştır. Darülmualimin⁵³ 16 Mart 1848 yılında açılan ülkenin tek öğretmen okuludur. Keza batılı tarzda açılan rüştiye mekteplerine öğretmen yetiştirir. Darülmualimin-i Rüşdi diye de anılmaktadır. Yalnızca erkek öğretmen yetiştirmeye yönelik açılan bu kurumun kadınlara mahsus bir yapılanmaya ihtiyaç duyması ise çok da vakit almamıştır. Çünkü kız öğrencileri de yetiştirecek kadın öğretmenlere ihtiyaç duyulmaktadır. Darülmualimat da 26 Nisan 1870'te kurulmuştur. Kendisi de bir Darülmualimin mezunu⁵⁴ olan Osman Nuri Bey "*Sultani ve Darülmualiminlerimiz*" başlıklı yazısında "*Muasır olmak istiyorsak hiç şüphe yok ki maarife bunun için de Darülmualimin ve Darülmualimatlara ehemmiyet vermemiz lazımdır*"⁵⁵ diyerek adeta haykırır vaziyette eğitimin temelini öğretmen ve öğrenci olduğuna vurgu yapmıştır. Dönemin Maarif Vekili İsmail Safa Bey'in eğitim teşkilatı içinde Darülmualimin ve Darülmualimatların gelişmesi için azimli gayretiyle yeni ve ümitli bir hayata dâhil olduğunu söylemiş, fakat yine de "*Gariptir ki memlekette maarif maarif diye her kafadan bir ses çıktığı halde nedendir bilmem bazı meclis-i umumiler hakiki bir maarifin vücuduna imkan vermek istemiyorlar*" sözleriyle de taşra düzeyindeki yerel güçlerin ise buna izin vermediklerini ifade etmiştir.⁵⁶ Bu yazısında Osman Nuri Bey öğretmen okullarında Meclis-i Umumilerin olumsuz etkilerini açıklarken, öğrenci ve öğretmenlere ayrılan bütçenin bir an önce iyileştirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Aksi halde mevcut bütçe ile sağlıklı ve verimli bir eğitim hayatından söz edilemeyeceğini vurgulayan Osman Nuri Bey, tecrübeli eğitimcilerle yüz kuruşluk zammı bile çok görenlerin, öğretmenlik mesleğinin ve eğitim ocağının geleceğini köreltiklerini ifade etmiştir. Öğrencilerin yeterli bütçe ayrılmaması nedeniyle besleyici gıdalar tüketmediklerini bunun da başarılı olmalarının önünde bir engel teşkil ettiğini ifade eden Osman Nuri Bey, öğrenciye on iki kuruş ile idare etmesi gerektiği öğütlenir ve öğretmene yüz kuruş zam çok görülürse, eğitim yuvalarının geldiği bugünkü sefil halden hiçbir zaman kurtarılamayacaklarını söylemiştir.⁵⁷ Osman Nuri Bey'in en çok üzerinde durduğu nokta öğrencilerin ekonomik güçlüklerle mücadele ederken bir yandan da eğitim hayatında başarılı olamayacakları konusu olmuştur.

⁵² Agm, s.5. Osman Nuri Bey makalesinde "*Şurasını istitraden arz edeyim ki leyli mektepler öyle zan olunduğu gibi ne daru'l-eytam ve ne de memur fabrikası değil belki gençliği hayata ihzar edecek yegane müesseselerdir. Binaen aleyh muhit-i içtimaiyemizde terbiye ve seviye-i umumiye-yi yükseltmenin zannederim ki bundan başka bir yolu da yoktur. Kim ne derse desin maarifin takdir edildiği edilemediği fakir ve cahil muhitlerde çocukları okutmanın, terbiye etmenin bundan başka bir şekli olamaz*" demektedir.

⁵³ Osmanlı Devleti'nde öğretmen okullarının kuruluş ve gelişimi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Cemil Öztürk, *Atatürk Devri Öğretmen Yetiştirme Politikası*, TTK, Ankara 1996.

⁵⁴ Osman Nuri Bey'in elimizdeki veriler ışığında Darülmualimin'den mezuniyet tarihi belli değildir.

⁵⁵ Osman Nuri, "*Sultani ve Darülmualiminlerimiz*", *Dilek*, S.16, 5 Mart 1339/1923, s.1-3.

⁵⁶ Meclisi umumilerin eğitim açısından yarattıkları olumsuz tablo için bkz. Işıl Çakan, "*Cumhuriyet Döneminde İlköğretimin Finansman Sorunu ve Mektep Vergisi Uygulaması*", *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları*, S.2, 2002, s.85-127.

⁵⁷ Osman Nuri, agm, s.3. Osman Nuri Bey fikirlerini bu sözlerle ifade etmektedir; "*İşte önümüzde bir Sultani Mektebi bir de Darülmualimin var! Sultaninin sabit ve muayyen olan işe programı ve ihtiyacı-ı sairesi vekaletin dür-endiş ve tecrübe-dide memurlarının himmetiyle zamanın icabatına tevfiik edilir. Ve muallimlerinin de esbab-ı terfi ve terfihlerinin mehma-emken teminine çalışılırken diğer taraftan meclis-i umumiler (bütçelerini tevazün ettirmek gayretiyle) ve liyakatli muallimlerin maaşlarına yüz guruş zammı bile çok görmekte istikrar etmekte çocukların işe ve ilbas masraflarını tenzil etmek suretiyle bir irfan ve meslek ocağının istikbalini köreltmekte! Hulasa her sene başka başka zihniyetler hareket edilerek müessesat-ı ilmiye ve talim heyetlerinin mukadderatıyla oynamaktadır. Asgari on altı yaşında bulunan çocukların her türlü sarfiyat-ı bedeniye ve dimağiyelerini telafi edecek besleyici mugaddi yemeklere ihtiyacı derkar iken bütçenin müsaadesizliği ileri sürülerek işe için beher talebe-yi yevmiye on iki guruş kadar cüzi bir tahsisat verilir ve bununla da idare ediniz denirse, elbette darülmualimin ve darülmualimatlar bugünkü tezebü ve sefaletten hiçbir zaman kurtarılamaz*"

Osman Nuri Bey  zellikle Osmanlı'dan ayrılarak yeni devletler olarak ortaya  kmış Bulgaristan ve Yunanistan maarif sistemi ile de ilgilenmiş; bu devletlerle karşılaştırıldığında Türkiye'deki öğrencilerin ruhunu kaybettiğini dile getirmiştir. Makalelerinde yeri geldikçe Yunan, Bulgar, Rum okulları ile Türk okullarını karşılaştırmıştır. "Sulhtan Sonra" başlıklı makalesinde de Osman Nuri Bey "İtiraf etmeliyiz ki; Bulgar ve Rumenlerin maarif teşkilatı, müessesat-ı ilmiye ve sınaiesi bizden daha çok müterakki ve daha çok mükemmeldir"⁵⁸ diyerek bu ülkelerin eğitim yapılarının gelişmişliğine dikkat çekmiştir.

"Tatil Dersaneleri" başlıklı yazısında da bu karşılaştırma devam etmiştir. Osmanlı Devleti'nden ayrılarak bağımsızlığını ilan eden devletlerin eğitim ve  ğretimi,  ocuk ve gençleri geleceğe hazırlamakta ne kadar etkin bir silah olarak kullandıklarını dile getirmiştir:

"Bulgarlar; milli gayelerinin gizlice neşr ve tamimine kilise ve mekteplerden başlamağa lüzum hissettikleri zamanlar senede hiç olmazsa bir defa muallimin kongreleri ve tatil dersaneleri ile muallimlerinin inkılap ve terakki hakkındaki kanaat ve mefkurelerini tecdit ve takviyeye ehemmiyet vererek; bütün münevver bir kitlenin telkinat ve mesai-i m temadisiyle çalışmağa koyulmuş ve muvaffak da olmuşlardı"⁵⁹

Osman Nuri Bey, "İnkılap ve Maarif" başlıklı yazısında ise G stav L  Bon'un "muhafazakar olan bir kavim çaresiz anif inkılaplara maruzdur" sözünü örnek göstererek, değişen dünyada eskinin içinde sabit kalmayı tercih eden milletlerin gelişme ve ilerlemeler karşısında pasif durarak ilerleyen dünya karşısında geride kalacaklarının vurgusunu yapılmaktadır.⁶⁰ Osman Nuri Bey, yeni dünyadaki gelişmeleri takip edebilmenin; ilerleyen medeniyetlerin seviyesini yakalayabilmenin yönteminin ancak insanların ruhlarında belirlenecek bir program ve amaç ile gerçekleşebileceği düşüncesindedir. O, amaçsız bir milleti pusulasız bir gemiye benzetmiştir. Bu gemi dalgalar arasında nasıl çalkalanırsa amaçsız milletler de daima ani his ve heyecanlarının tesiriyle faydasız hareketler yapar durur. "Ruhu ateşleyen, insanları tahrik eden aşk-ı mefkûre gençliğe nafi ve müessir bir surette telkin ve telkih edilerek muhitte de ona tabii bir seyr-i istikamet verilirse en şedit muhalefetlere rağmen gaye er ve geç istihsal edilebilir" diye sözlerine devam eden Osman Nuri Bey, en zelil düşmanız diye tanımladığı Yunanlıların ve içimizdeki gayrimüslim tebaanın son 45 yılda inkılaplarının tohumlarını okullarda atarak, gençlerini kendi milli devletlerini kurmak üzere çalışma azim ve iradelerini kam ılayacak bir ruh aşıladığını ifade etmiştir: "eğer okullarımızda gençliğe layık bir eğitim verilmez ve bir amaç doğrultusunda yetiştirilmezlerse inkılab-ı içtimai kapılarını açmak bu nesle de mukadder olamaz."⁶¹

Türkiye'de gayrimüslim okullarındaki öğretmenlerin ise Türk okullarındaki öğretmenlere nazaran daha canla başla çalışıyor olmalarına da gıpta ve hatta kıskançlıkla baktığını ifade etmekten de çekinmemiştir. Mondros Mütarekesi imzalanmadan önce bulunduğu bir Rum köyünün ilkokulunda karşılaştığı, Atina Dar lmuallimininden mezun Daskolas adlı bir Rum  ğretmenin, hala Osmanlı Devleti vatandaşı olan Rum  ocuklarına Yunan devletine milli kimliğini aşılamak için elinden geleni yaptığını görmesinden duyduğu rahatsızlığı üzüntüyle dile getirmektedir.⁶² "Garbî Anadolu İntibaatından Rum Köyünde Bir İbtidai Mektebi" başlıklı yazısında ise Rum  ğretmen Daskolas'ın sınıfına yaptığı ziyareti anlatmaktadır.⁶³ Bu sınıfta,

⁵⁸ Osman Nuri, "Sulhtan Sonra", *Dilek*, S.17, 1 Mayıs 1339/1922, s.1.

⁵⁹ Osman Nuri, "Tatil Dersaneleri", *Dilek*, S.11, 8 Temmuz 1338/1922, s.1.

⁶⁰ Osman Nuri, "İnkılap ve Maarif", *Dilek*, S.5, 16 Mart 1338/1922, s.1.

⁶¹ Agm, s.2.

⁶² Osman Nuri, "Garbî Anadolu İntibaatından: Rum Köyünde Bir İbtidai Mektebi", *Dilek*, S.6, 31 Mart 1338/1922), s.2.

⁶³ Agm, s.1-2.

Türkiye’de büyük okullarda dahi bulunmayan nebatat ve haşarat koleksiyonlarının, lamba şişelerinin, tel, teneke, mukavva ve tahtadan olan araç gereçlerin bulunduğu, öğretmenin bizzat kendisi tarafından imal edildiği anlaşılan bir dolap mevcuttur. Bunların yanı sıra Yunanistan’a ve Yunan illerine ait lüleci çamurundan yapılmış melon ve kabartma haritaları Osman Nuri Bey’i büyük bir üzüntüye sevk etmiştir.⁶⁴

Osman Nuri Bey’in Anadolu’daki eğitime bir ivme kazandırabilmek için önemli bir tavsiyesi de olmuştur. Ona göre artık maarif, İstanbul Maarif Nezareti gibi yıpranmış dosyaların esiri, muhafazakâr şahsiyetlerin tesiri altında değildir. Maarif Vekili Anadolu’nun bütün dert ve ihtiyacına vakıf ve onları temin edecek bir azim ve iradeye sahiptir. Bu koşullar altında maarifin en iyi şekilde yürütülmesi için halktan “*cehalet vergisi*” alınmalıdır. Çünkü, halka cahilliğin maddi zararlarının da olabileceğini hissettirmek ve eğitime olan ilgiyi arttırmak şarttır. Bu kapsamda, cehalet vergisi 16 yaşından itibaren okumayıp hayata karışan gençlerden alınmalı hatta vergi dışında kanuni bazı haklarının da ellerinden alınması mümkün hale getirilmelidir. Bunun yanı sıra eğitimini tamamlamış olanlar askerlik görevi ile Türklük şan ve şerefine layık olduklarını gösterecek böylece istikballeri de kurtulmuş olacaktır.⁶⁵ Osman Nuri Bey, halkın ve köylünün kendi haline bırakılmayacağını, öncelikle köylünün refah ve saadetinin temin edilmesi gerektiğini, sonrasında kendilerinden iş ve fedakârlık beklenilebileceğini ifade etmiştir.

4-Lozan Barışı Sonrası Maarife İlişkin Öngörü ve Talepler

Osman Nuri Bey, Cumhuriyet’in ilanı sürecinde de eğitimle ilgili yazılarına devam etmiş ve özellikle, çağdaş eğitim metotlarına uygun bir eğitim modelinin gerekliliği üzerinde durmuştur. Bu modelin terbiyeden geçtiğini ifade eden Osman Nuri Bey, “*Asri Terbiye İhtiyacı*” makalesinin ilk paragrafında da terbiyenin önemli bir sanat olarak görülmeye başladığı zaman heyette ve idarede yaşanan sıkıntıların son bulacağını söylemiştir.⁶⁶ Osman Nuri Bey, eğitim neferlerinin ne zaman bu terbiye sanatının yorgunluğunu fedakârlıkla ve memnuniyetle kabul ederlerse işte o zaman içinde bulunan karışıklık ve kararsızlığın yok edileceğini belirtmiş, bugünkü gerçeğin ciddi bir terbiye buhranı olduğunu açıklamıştır.

Eğitim sahasında yalnızca eğitim açısından değil, idari açıdan da bir düzensizlik olduğunu dile getiren Osman Nuri Bey, Türkiye’yi Batı medeniyetinin seviyesine yükseltecek gençleri yetiştirmek üzere eğitim ve öğretim açısından geçmişte olduğundan farksız büyük eksiklikler olduğunu söylemiştir. Bunu düzeltmenin de yalnızca teşkilat üzerinde yapılacak değişikliklerin yeterli olmadığını hatta bunun sadece para ve zaman kaybına yol açacağını; o yüzden öncelikli olarak eğitim ve öğretim buhranını ortadan kaldırmak üzere çaba harcanması gerektiğini anlatmaktadır. Bugün eğitim konusunda alınan tedbirleri de yeterli bulmadığını ve çok daha

⁶⁴ Agm, s.2.

⁶⁵ Osman Nuri Bey, “*On altı yaşından itibaren hayata karışmış olan cahil gençlerden cehalet vergisi namıyla kanunen bir vergi almakla beraber aynı zamanda bu gibilerin cehaletleri dolayısıyla kanuni haklarından bazılarının da ellerinden alınmasını, bununla beraber ilköğretimini tamamlamış olanlar bir sene, tali tahsilini bitirmeye hak kazanmış olanlar altı ay ve tahsil-i alisini bitirmiş olanlar da üç ay askerlik hizmeti ile mükellef tutulacak olursa devam-ı tahsil hususundaki bütün müşkülâtın önü alınmış ve irfan fabrikalarımızda cesim çocuk kitlelerinin asri ve hummalı meşguliyetleriyle istikbal kurtarılarak Türklük de layık olduğu mevki-i şeref ve medeniyete isad edilmiş olur.*” demiştir. Osman Nuri, “Tahsil ve Mecburiyet”, *Dilek*, S.3, 15 Şubat 1338/1922, s.2.

⁶⁶ Osman Nuri Bey, “*Bizde ne zaman terbiye ve tedrisin bir sanat; hem de pek mühim ve nazik bir sanat olduğu kabul edilir; ve bu sanatın müntesipleri de; vazifenin bütün müşkülât ve yorgunluklarını memnuniyetle iktiham edecek derin bir aşk ve hiss-i fedakariyle mütehasşis ve mücehhez (noksanları tamamlanarak hazırlanmış) bulunursa işte o zaman hayat-ı içtimaiye ve idariyemizde görülen bütün bu buhran ve tezebzüb (karışıklık, kararsızlık) bertaraf edilebilir. Yoksa bu vaziyet bizi en nihayet müthiş bir iflasın uçurumlarında kül ve kömür olmaktan kurtaramaz*” sözleriyle eğitime ilişkin görüşlerini izah etmiştir. Osman Nuri, “Asri Terbiye İhtiyacı”, *Birlik*, S.6, 24 Teşrin-i Evvel 1339/1923, s.1.

fazla mesai harcanarak planlanacak bir tedbirin acilen vucut bulmasını önermektedir. Osman Nuri Bey gençliğe hayat hakkı tanıyacak hareketin ancak sosyal hayatta ilerlemesini sağlayacak bir eğitim hareketinin oluşturulması ile gerçekleştirilebileceğini söylemektedir.⁶⁷

Osman Nuri Bey, bu makalesinde aynı zamanda sosyal yaşam ve eğitim ilişkisini irdelemiştir. Ona göre; okullar çocukları ve gençleri hayata hazırlayan kurumlar olmalıdır. Bu nedenle gelişmiş medeniyetlerin eğitim sistemlerinden acil olarak örnek alınmalı ve toplumsal yapıyı ileri taşıyacak, gençlere sosyal yaşamda, hayatta kalabilecekleri bir eğitim modelinin acilen oluşturulması zorunludur.⁶⁸

Osman Nuri Bey, “*Türk Gençlerine Nasihatler*”⁶⁹ başlıklı yazısının girişinde yine Gustav Le Bon’dan alıntı kullanmayı tercih etmiş ve onun “*İnsanın kıymeti, seviye ve malumatıyla değil seciyesinin kuvvet ve metanetiyle ölçülüdür*” sözünden ilham alarak Türk gençlerine yaşamın temel gereksinimi olan öncelikle sıhhat ve zindelik  ğ d nde bulunmuştur.⁷⁰

Osman Nuri Bey yazısında, geçmiş dönem  ğrencilerinin h let-i ruhiyesi ile Milli Mücadele esnasında, dünya savaşının sonunda öğrencilerin bedbaht hallerine bakarak ilendiğine pek çok yerde vurgu yapmıştır. Savaştan  nceki d nemde⁷¹  ğrencilerinde Fatihlerin Kanunilerin azim ve iradesini gözlemlediğini ve bundan büyük gurur duyduğunu belirten Osman Nuri Bey, savaş ekonomisi ailelerin gelir durumlarında yarattığı zorluklar sonrası öğrencilerde bir yilgınlık, sakinlik ve hareketsizlik meydana getirdiğini ve okulun öğrencide bir uyulurucu hissi yarattığını üzülerek gözlemlediğini belirtmektedir.⁷²

Bugünün gençlerine tavsiyelerde bulunduğu yazısında Osman Nuri Bey, “*Kitapların yalnızca hayat ilmini yaşamak tarikini öğretmediği; memleketinizin coğrafya ve tarihini, iklim ve ziraatini letafet ve bedayiini görmek ve anlamak için kır gezintileri ve ilmi ve terbiye*

⁶⁷ Agm, s.2.

⁶⁸ “...eğer okullarımızda sosyal yaşama uyumlu gençler yetiştirmesek, gelecekte umutlu olmaya hakkımız olabilir mi? O halde muhit-i itimimizde bu istihale kabiliyeti tevlit edecek amilleri muhit-i ilmimizde mekteplerimizde vucuda getiremezsek atiden daha ne  mit etmeğe hakkımız olabilir? Asr-ı hazırın mezhim ve m şk latını; ancak sahib-i azm ve irade şahsiyetler iktiham edebilecekler. H lbuki bizde aile terbiyesi; çocukları ferdi istiklale hazırlamadığı gibi; mektep terbiyesi de iş hayatının muhtaç olduğu faaliyet-i iradiyeyi tevlit edemeyecek kadar zayıf ve manasızdır. Binaen aleyh mekteplerimiz her şeyden evvel çocuğu kendi kendine k fi gelmeğe muktedir kılar ve mesuliyet-i vicdaniye halinde inkişaf eden kabiliyet-i ferdiyeyi tekemmül ettirirse işte o zaman mekteplerimizin vucuduyla; maarifimizin kıymetiyle iftihar edebiliriz. Bütün bu işlerde muvaffak olabilmek için de hayat-ı adamı yetiştiren müesseseleri ve o müesseselerin terbiye ve tedris usullerini tetkik ederek mekteplerimizde tatbik etmecliğimiz zaruridir. Hulasa itibariyle mekteplerimizi hayat-ı hakikiye için bir hazırlık mahalli haline getirmeliğimiz neye mütevakkıf ise esbabına tevessül etmek ve akvam-ı m terakkiyenin mekteplerinden ve maarifinden ibret almak lazımdır”. Agm, s.2.

⁶⁹ Osman Nuri, “Bugünün Gençlerine”, *Dilek*, S.1, 15 Kanun-ı Sani 1338/1922, s.3-4.

⁷⁰ “Türk genci; her zamanki kadar hayata merbut olmalı, sıhhatini sevmeli ve muhafazasına da itinayı unutmamalıdır. Bununla beraber her şeyden evvel uzviyetin sıhhat ve mükemmeliyetini temin için ata binmek, koşmak, sıçramak uzun mesafe kat etmek gibi bedenin kuvvet ve alakasını temin edecek hareketlerde bulunmağı da en büyük bir vazife, bir vazife-i nefsiye ve hayatiye bilmelidir.... Hani sizin futbol timleriniz? Nerede sizin spor meraklılarınız? Dünkü faaliyet-i ruhiye ve bedeniyenizi bugün kurutmak isteyen zaaf ve sükun mikroplarını, itiyatlarını mevcudiyetinizden söküp koparınız. Karlı, soğuk havalarda sobalı odaların zehirli muhitinden uzaklaşarak tabiatın beyaz sinesinde neşe ile koşun; oynayınız, y zleriniz kızarsın morarsın korkmayınız; çünkü sıhhat-i hayatınız ancak bu mikropsuz havada koşmak oynamakla temin edilecek ve siz de ancak bu suretle bir şahsiyet ve seciye sahibi olacaksınız.”. Agm, s.3. Osman Nuri Beyi “İdman ve Biz” başlıklı yazısında da gençler için sporun anlam ve önemine değinmiştir. Osman Nuri, “İdman ve Biz”, *Birlik*, S.8, 5 Teşrin-i Sani 1339/1923, s.2.

⁷¹ Yaşadığı dönem itibariyle Balkan Savaşları ve Birinci Dünya Savaşı yılları kastedilmektedir.

⁷² Osman Nuri, “Bugünün Gençlerine”, *Dilek*, S.1, 15 Kanun-ı Sani 1338/1922, s.3.

cevelenalarınızla hayatınızın sıhhat ve kabiliyeti tahammüliyesini tezyit etmiş” olursunuz diyerek gençleri uyarmaktadır.⁷³

Gençlere mevcutta sahip oldukları sanayi, ziraat ve bilime dair donanımlarını kendi yaşadıkları coğrafyada hayata geçirmelerinin hayati önem arz ettiğini belirten Osman Nuri Bey, bu konular üzerine düşünüp kayda değer sonuçlar çıkarılmadığı müddetçe hayatın yüce anlamına nail olunamayacağını ifade etmiştir. Yanı sıra bedensel aktivitelerin de önemine dikkat çeken Osman Nuri Bey, at binme ve uzun mesafe koşma gibi bedensel hareketlerin bünyenin dayanma ve karşı koyma gücünü artırdığını söylemiş sonucunda da medeniyetlerin gelişmesini bedensel sağlığa bağlamıştır. Bu nedenle bu husustaki hemen her yazısında hem öğrencilere hem de öğretmenlere kır gezileri, bedeni harekete geçirecek her türlü oyun ve eğlencelerden istifade etmenin gerekliliğini anlatmıştır.⁷⁴

Osman Nuri Bey “*Terbiye ve Prensip*”⁷⁵ başlıklı makalesini, bir an önce Büyük Millet Meclisi’nden bir eğitim programının geçirilmesinin zaruretiyi ortaya koymak için yazmıştır. Osman Nuri Bey, devamlı programların değişmesinin öğretmenlerin çalışma esaslarına bir engel olarak görmekte, yeni sisteme adapte olmaya çalışırken esas vazifelerini yerine getiremediğini söylemekte, devletin oluşturacağı belli bir program çerçevesinde öğretmenler görevlerini ifa edemezlerse bunun bir felakete yol açacağını dile getirmektedir.⁷⁶ Osman Nuri Bey makalesinde, 20.yüzyılın eğitim hedeflerinin çocukları canlı bir eğitim ve öğretimle hayata hazırlamak olduğunu savunmakta, bu eğitim sayesinde hayatlarının ortasında tesadüf edecekleri güçlüklerle mücadele edebilecek donanıma sahip olarak yetiştirilmelerinin bir zorunluluk olduğunu yazmaktadır.⁷⁷ Osman Nuri Bey’e göre hayatta başarılı olabilmek için çok bilgili ve iyi düşünen bir insan olmak gerekmiyor. Başarılı olmak, tüm bilinenlerin ve doğru düşüncelerin güçlü bir hüküm, azim ve cesaretle sonuca götürmekten geçmektedir. Osman Nuri Bey, ülkemizde hedefsiz ve amaçsız yetişen yeni nesillerden üzüntü duyduğunu da dile getirmektedir. Bugünkü eğitim sistemiyle gençler ancak “*bir vazifenin cüzi bir maaşına kanaat etmek ve bunun için de izzet-i nefis ve şahsiyetlerinden fedakarlık etmek mecburiyet-i elimesinde kalıyorlar*” diyen Osman Nuri Bey, sosyal ve iktisadi gelişmemizi tamamlamak istiyorsak bu gençleri kendi kendilerini hayatta kalkındırabilecek güçte ve özgürce meslek seçmeye yöneltecek bir eğitim programının uygulamasının zorunluluğunu anlatmaktadır.

Osman Nuri Bey, bugünün gençliğinin yaşama arasındaki mesafeyi eğitim açısından önemli bir sorun olarak görmeye devam etmiş, eğitimin yaşamdan yaşamın gereklerinden kök almasını ve ondan bağımsız bir eğitim olamayacağını savunmuştur. Mekteplerin hayatın gerçeklerini öğreten kurumlar olması gerekirken hala tahtaya resimlerin yapıldığı birer hayaletaneden ibaret olduğundan yakınan Osman Nuri Bey, okullarda hayata dair kayıtsız

⁷³ Agm, s.4.

⁷⁴ Osman Nuri Bey, “Eğer siz ilmi, sinai ve zirai bilgilerinizin neticelerini muhitinizde tahkik ve tatbiki imkân bulamaz ve bizzat hadisatı tetkike vesileler elde edemez veyahut o hadiseler üzerine mükemmel ve işlek bir zihin ile düşünerek müspet neticeler çıkaramazsanız hayatın ulviyet ve şeraretini de suret-i katiyede idrake muvaffak olamazsınız. Türk genci; her zamanki kadar hayata merbut olmalı, sıhhatini sevmeli ve muhafazasına da itinayı unutmamalıdır. Bununla beraber her şeyden evvel uzviyetin sıhhat ve mükemmeliyetini temin için ata binmek, koşmak, sıçramak uzun mesafe kat etmek gibi bedeninin kuvvet ve çalakisini temin edecek hareketlerde bulunmağı da en büyük bir vazife, bir vazife-i nefsiye ve hayatiye bilmelidir”. Agm, s.3.

⁷⁵ Osman Nuri, “Terbiye ve Prensip”, *Dilek*, S.2, 31 Kanun-ı Sani 1338/1922, s.5-6.

⁷⁶ Agm, s.6.

⁷⁷ Agm, s.5.

kalan, kuru ve öldürücü metotlarla yetişen öğrencilerin, batının azimli ve giriŐken gençleriyle nasıl rekabet edeceğini de döneminin ilerisinde bir anlayiŐla sorgulamıştır.⁷⁸

Osman Nuri Bey ilköğretimin anayasa ile zorunlu hale getirilmesini sağlamak için zoraki tedbirler almak yerine köylülerin “*hissi hamiyet ve maarifperverisinden*” yararlanmak ve köy çocuklarının mesaisin uygun ve gerekli bir tahsil süresi ile köy çocuklarına özel bir eğitim programı uygulamanın doğru olacağını savunmaktadır. Böylelikle köy çocuklarının yaşamak için ifasına mecbur olduğu orman ve tarla işlerine uygun bir mesai programı yapmanın çok daha faydalı olacağını dile getirmektedir.⁷⁹

Osman Nuri Bey, yazısında yetim kalmış çocuklara da değinmektedir. Ülkemizde belki milyonlarca yetim kalmış çocuğun, dul kalmış anne ve kız kardeŐlerine bakmak için çok küçük bir ücret karŐılıđı çalışmak zorunda olduklarını dile getirmiştir. Ülkemizin geleceği olarak gördüğü “*bu yavruların henüz küçük yaŐlardan itibaren hayatın nihayeti gelmeyen ızdırapları içinde yorulmaları ve ezdirilmelerine müsaade edilirse bu çocuklarda gelecekten bir Őey beklemeye hakkımız olamaz*” diyerek duygu ve d Őncesini ifade etmiştir. Ona göre; gelecek nesillerimizi kurtaracak darussinaalar vücuda getirilemeyecekse Şimdilik çeşitli bölgelerde yatılı ilkokullar oluŐturmalı ve yaşam için gerekli ve uygulamalı programlarla gençliği ve geleceğimizi kurtarmaya  alıŐmalımızdır.⁸⁰

Osman Nuri Bey, yazılarının bir  zeti mahiyetinde olan “*Sulh'tan Sonra*” başlığı ile kaleme aldığı makalesinde, ilerleyen milletlerin okul tarzlarını, yönetim ve  ğretim usullerini görmenin, tetkik etmenin ve onlardan gerekli Őekillerde faydalanmanın çok önemli olduğunu ve her sene eğitim sistemine eklenecek pek çok yeni usul ve esaslarla eğitim teşkilatını yenilemenin lüzumunu yinelemiştir.⁸¹ On senedir süren savaşlar sonrasında vatanın kurtarılması ve istiklalinin temini için azim ve iman ile çalıŐmıŐ Türklerin barıŐ anlaşmasını imzalamasına çok az kaldığını vurgulayan Osman Nuri Bey, barıŐ anlaşmasının ülkeye sağlayacağı Őartlar içinde kuvvet ve medeniyet, sanat ve ticaret, nüfuz ve h kimiyetin tamamen Türklerin eline geçeceğini söylemiştir. Bundan sonra ülkenin imar ve kalkındırılması için oluŐturulacak programla bütün manasıyla muasır millet haline gelmiŐ ve bütün gücüyle muazzam bir devlet oluŐturulacađını Gazi Paşa'nın sözlerini örnek göstererek açıklamıŐtı. Gazi Paşa ise bu hususta, barıŐ döneminde millet ve memleketin bilimsel ilerlemesi, hayat ve sağlığı konusunda önemli atılımlar yapma isteğinde olduklarını dile getirmiŐ, medeniyet konusunda geri kalmış bir millet olarak son s rat ilerlemek için azim ve fedakârlıkla çalıŐılması gerektiğine vurgu yapmıŐtı.⁸²

⁷⁸ Agm, s.6. Osman Nuri Bey “*Mekteplerimizi gezelim, orada herhalde hayata hazırlıktan ziyade vesaitsiz çalışmak mecburiyetinde kalan bir muallim karşısında (Laplas), (Darvin) ve (Kopernik) nazariyeleriyle beynini patlatan ve netice itibariyle pek az hayati ve hakiki bir malumat edinmiŐ olan gençlerimizin dimağlarının yalnız fazla malumatla doldurulmuŐ olduğunu görecek ve fakat onların iradelerini tahrik edecek ve seciyelerinin teŐekkülüne medar olacak ne bir meŐgale ve ne de vesait göremeyeceğiz. Mekteplerin hayat-ı hakikiyeyi temsil eden küçük bir alem olması çocuklarını daha ciddi ve ameli meŐguliyetlerle hayata ihzar etmesi lazım gelirken onun hala bizde eŐkal-i vukuat-ı hayatiye ve hakikiyeyi tahtada resimlerle irae eden bir hayaletaneden ibaret olarak kalması ne büyük bir felaket?...okullarımızın kuru ve öldürücü  ğretim metotları ve hayatla hiçbir alakası olmayan bu ananevi eğitimiyle batının pek giriŐken ve azimk r olan gençleriyle nasıl rekabet edebiliriz?*” sözleriyle fikirlerini ifade etmektedir.

⁷⁹ Osman Nuri, “Tahsil ve Mecburiyet”, *Dilek*, S.3, 15 Şubat 1338/1922, s.2. 1924'te toplanan ikinci Heyeti İlmiye'nin oyu alınarak ilköğretim süresi Vekillik e altı yıldan beŐe indirilmiŐtir. (1331) tarihli Mek t b-i İptidaiye-i Umumiye Talimatnamesi'nin bazı maddeleri deđiŐtirilmiŐ ve 1929'da bu talimatnamede yenilenmiŐtir. Nevzat Ayas, *Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitimi, KuruluŐlar ve Tarihçeler*, M.E.B., Ankara 194, s.189.

⁸⁰ Agm, s.1.

⁸¹ Osman Nuri, “Sulhtan Sonra”, *Dilek*, S.17,1 Mayıs 1339/1923, s.2.

⁸² “Gazi Paşa'mızın da buyurdıkları gibi “Sulh devrinde yapmağa mecbur olduğumuz Őeyler pek çoktur. Millet ve memleketin umran ve serveti, irfan medeniyeti, hayat ve sıhhati için kati ve ciddi bir program dairesinde ilk sulh

Osman Nuri Bey, bu makalesinde de Bulgar ve Rumenlerin eğitim teşkilat yapılarını örnek göstermekte ve Türk milleti ile karşılaştırıldığında onların maarif sisteminin çok gelişmiş ve çok mükemmel olduğunu daha önceki yazılarında olduğu üzere yinelemektedir.⁸³ Bunun için önce memleketimizi tanımamın, ikinci olarak yararlanılacak esasları tespit etmenin gerekliliğini açıkladıktan sonra, “aşk ve fedakârlıkla” çalışmanın gerekliliği üzerinde durmuştur. İstanbul dışındaki okulların eğitim- öğretim yöntemlerinin bilinmediğini de ifade eden Osman Nuri Bey, diğer ülkelerin de eğitim teşkilatlarını tanımadığımızı bir öz eleştiri olarak sunmuş, gelişmiş milletlerin eğitim tarzlarının, yöntemlerinin bilinmesi ve Türk eğitim sistemine adapte edilmesinin zorunluluğuna dikkat çekmiştir.⁸⁴

5-Osman Nuri Bey'e Göre İnkılap ve Eğitim

Osman Nuri Bey “İnkılap ve Maarif” başlıklı yazısına Gustav Le Bon’un “Müstemir inkılaplar yalnız müfekkirenin (düşünme gücünün) inkılaplarıdır” sözüyle başlarken, Türkiye’de yüzyıllardan beri devam eden eğitim alanındaki inkılap hareketlerinde bir yenilenme ve ilerlemenin gerçekleşmemesini ifade ettiği ilk paragrafına, “ne acıdır ki” serzenişiyle devam etmiştir.⁸⁵ Bugüne kadar yapılan inkılap hareketlerinin ancak günü kurtarmaya yönelik olduğunu, ne halkı ne de köylünün refah düzeyini yükseltilebilecek bir oranda inkılapların gerçekleştirilemediğini dile getirerek, bunun sebebinin ise gençlere yeni hayat için gerekli eğitimin verilmemesi; gençliğin hayata yönelik hazırlanmamış olmasına bağlamıştır. Osman Nuri Bey gençliğin bir amaç doğrultusunda hayata hazırlanacakları bir program belirlenemediğinden yakınmış, çeşitli gayelerle açılan eğitim kurumlarının da zaman içinde perişan olduğunu söylemiştir. Osman Nuri Bey yazısına “*tarih boyunca hangi milletlerin inkılap hareketlerine bakılacak olursa o milletin aydınlarının halklarına ve özellikle gençlerinin his ve kanaatlerine etki edecek, dünyayı sarsan amaç ve hayata bağlı esaslı düsturlarıyla gençlerin duygu durumlarında derin değişim ve dönüşüm yarattıklarını görmek mümkündür*” sözünün izahı ile devam edecektir.⁸⁶

Osman Nuri Bey, “İçtimai İnkılap Yolu” adlı makalesinde, Meşrutiyet’ten itibaren hakiki bir inkılabın gerçekleştirilmesi için çok çaba sarf edildiğini fakat kurulan cemiyetler ve kulüpler aracılığıyla pek çok mesai sarf edilmesine rağmen, düşünürlerin samimi feryatlarına rağmen yeni hayat yolunda bir adım dahi ilerleme kaydedilmediğini izah etmiştir.⁸⁷ Osman Nuri Bey yazısının ikinci paragrafında, hüküm ve kanaat farklılıklarının toplumda yarattığı kavga ve mücadelenin toplumu iki kutba böldüğü ve zihinleri mazide kalan bazı yeni hayata adapte olmak istemeyen kafaların inkılap hareketlerinin geri kalmasında en büyük etken olduğunu söylemektedir.⁸⁸

gününden itibaren hummalı bir faaliyetle çalışmak.” İşte bizim en büyük ve hararetle arzu ve gayemiz: Bizim gibi terakki ve medeniyet yolunda geri kalmış olan milletler için; dahili ve harici birçok vakayı ve hadisatın tevhit etmiş olduğu müsbet veya menfi netayic ve tecarübden sonra süratle ilerlemek için; sabit ve muayyen bir programla daha doğrusu neşr olunan umdeler dahilinde bütün azim ve fedakarlığımızla çalışmaktan başka çare yoktur. Şunu da söyleyelim ki; bütün bu teşebbüsat ve mesaimizin müstakar ve semeredar olabilmesi için; ihtiyacat-ı asriyeye muvafık bir maarif programının; gençlik hayatını pek iyi ve mükemmel bir surette nesc ve imal edecek asri ve irfan müesseselerin vücudu şarttır. Çünkü: Böyle noksan vesait-i medeniyetle, bugünkü iptidai suretle temin-i terakki hiçbir millete mukadder olmadığı gibi şüphesiz ki bize de nasip olmayacaktır. Binaen aleyh bizden az çok daha müterakki olan komşu hükümetlerin her şeylerini olduğu gibi; maarif teşkilatını da tetkik etmemiz ve bunlardan kabiliyet-i tabikiyeyi haiz olan aksanı kabul ederek işe başlamamız zaruridir.” Agm, s.2.

⁸³ Agm, s.1.

⁸⁴ Agm, s.2.

⁸⁵ Osman Nuri, “İnkılap ve Maarif”, *Dilek*, S.5, 16 Mart 1338/1922, s.1-2.

⁸⁶ Agm, s.1

⁸⁷ Osman Nuri, “İçtimai İnkılap Yolu”, *Birlik*, S.1, 23 Temmuz 1339/1923, s.7

⁸⁸ Agm, s.7

Mefkûre sahibi gençlerin inkılabın esas kahramanları olduğunun fakat bu yürekli gençlerin ideal olarak kabul ettikleri fikir ve hakikatin emel ve başarı için fedakârlık ve kahramanlık yaratacak kudret ve içerikte olması gerekmektedir diyerek sözlerine devam eden Osman Nuri Bey, “eğer böyle olmazsa iradeyi Őiddet ve kuvvetle tahrik edemeyecek derecede zayıf bir milliyet ve vatanperverlik mefhumunun kıymet-i inkılabiyesi de zayıftır” demiştir. İmanlı ve mefkureli Şahsiyetlerin fikir ve kanaatlerini savunmada korkusuz ve endişesiz bir Şekilde kendilerinde g  bulmalarının bir zorunluluk olduğunu vurgulamıştır. Osman Nuri Bey böyle Şahsiyetlerin “Mefkureleri uğruna ölmek onlar için en büyük bir Şan ve saadet olduğu gibi bu hususta dermeyan edilen her nevi mazereti de mahz-ı acz telakki edeceğini ve diğer bütün devletlerin de böyle iman ve mefkure sahibi mesai-i fedakarane ve vatanperveraneleriyle girdikleri içtimai felaketten kurtulduklarını” söylemiştir. Osman Nuri Bey, sözlerini “bizim gibi içtimai inkılabın verimli sonuçlarını görmeğe hasret kalmış olan milletler için her Şeyden önce diğerk mlıkta çok ileri gitmiş metin ve azimk r gençlere ihtiyaç vardır; kurumlarımız ve evre bu kahramanları yaratacak bir g  ve mahiyet kazanırsa o zaman hakiki inkılaplarla karşılaşmış oluruz. Ve içtimai inkılap için ilk ve mühim bir adım atılmış olur” diyerek tamamlamıştır.⁸⁹

6-Osman Nuri’ye Göre Terbiye, Prensiptir ve Disiplin

Osman Nuri Bey dönemin eğitim modellerinin bilincinde ve araştırmacı ruha sahip bir eğitimci olarak “Mekteplerde Disiplin”⁹⁰ başlıklı yazısında okullardaki disiplin konularına, Türk eğitim sistemindeki eğitim ve düzen konusundaki eksikliklere değinmiştir. Okullarda inzibat, düzen konusunun bazen eğitimin kendisinden de önemli bir hal alabileceğini düşünen Osman Nuri Bey, eğitim camiasında bunun öneminin yeterince kavranmadığından Őik yetidir.⁹¹ Okullardaki disiplin konusunda bireylerin kendi Şahsi kararlarına göre hareket ettiğini söyleyen Osman Nuri Bey bunun da ilmi sistemler d hilinde, kişisel kanaatlere göre değil belli bir nizam çerçevesinde sağlanması taraftarıdır. Osman Nuri Bey’e göre çocuklar bugünden yetişen geleceğin gençleridir. Onları, her dönemin Őartlarına uyum sağlayacak yetkinlikte yetiştirmek gerekmektedir. Bu nedenle çocuklara öyle bir eğitim verilmesi gerekir ki geleceği değiştirebilecek önemde insanlar olacaklarının bilincinde olsunlar.

Osman Nuri Bey, böylelikle çocukların geleceğin mimarları olacağına, bir üretmenin ya da idarecinin çocuğa yaklaşımlarında bunu hiçbir zaman aklından çıkarmaması gerektiğine vurgu yapmaktadır. Özellikle terbiye konusunda kişisel yaklaşım ve gelişmelerden ziyade bilimsel ve kanıtlanmış esasların ortaya çıktığına değinerek bu esaslara uymayan bir terbiye sisteminin devamı sonucu terbiye edilmemişlerin sayısında artış olacağını sözlerine eklemiştir.⁹²

Osman Nuri Bey, “Tatil Dershaneleri”⁹³ başlıklı yazısında Sivas ve ülke genelinde  retmen okulu mezunu  retmenlerin kendilerini geliştirmeleri için açılan ve yaygınlaşan kursların anlam ve öneminin izah etmiştir. Bu dershanelere kendi arzu ve istekleriyle katılmamış  retmenlerin dahi dershanelerden hakiki  lde istifade ettikleri görülmektedir. Osman Nuri Bey tüm geri kalmış milletlerin ileri milletlere ulaşmak için özellikle okul,  retmen ve öğrencilerin gelişimine büyük önem verdikleri üzerinde durmaktadır. Ona göre; tatil dershanelerinin amacı yıllarca yalnız başına kalan ve derin bir öğrenme faaliyeti içine girememiş ve yeni  ğretim yöntemlerinden habersiz kalmış üretmenleri bir araya toplamaktır.  retmenleri hayat ve gelecek hakkında aydınlatmak ve  retmenlik mesleğine ilişkin

⁸⁹ Agm, s.7

⁹⁰ Osman Nuri, “Mekteplerde Disiplin”, *Dilek*, S.13, 30 Teşrin-i Sani 1338/1922, s.3-4.

⁹¹ Agm, s.3.

⁹² Agm, s.4.

⁹³ Osman Nuri, “Tatil Dershaneleri”, *Dilek*, S.11, 8 Temmuz 1338/1922, s.1-2.

muhasabelerle mesleği yürütmelerini kolaylaştırmak amacıyla tatil dershanelerinin oluşturulması gerektiğini yinelemiştir. Bu dershanelerin her yıl tekrar edilerek açılmasının, mesleğine yeterince bağlı olmayan öğretmenlerin ülkenin geçirdiği bu zor zamanlarda, kendilerini geliştirmelerine olanak sağlanmasında etkili olduğunu vurgulamıştır.⁹⁴

Osman Nuri Bey çocuk eğitimi ve Türkiye'de çocukların eğitimi konusundaki gelişmeleri değerlendirdiği “Çocuk Terbiyesi”⁹⁵ yazısında, yine öğretmenlerin niteliği üzerinde durmuş, öğretmenlik mesleğini içinde öğretme duygusu olmayan ve bunu yalnızca bir meslek olarak görenlerin yapmaması gerektiğine işaret etmiştir. Osman Nuri Bey'e göre eğitim, öğretim ve teşkilat yapısındaki bozukluklar Türklüğü de gerileterek sosyolojik bir buhrana sürüklemektedir. Ona göre buna engel olmanın yolu eğitim ve ahlakın bir an önce planlanması ve geliştirilmesidir.

Dilek, Birlik ve diğer mecmua ve gazetelerde yazmakta olduğu çeşitli makalelerde ülkenin en büyük sorununun “eğitim” olduğunu dile getiren Osman Nuri Bey, yeterli fizyoloji ve psikoloji bilgisi olmayanların öğretmenlik yapamayacaklarını düşünmektedir. Doktorlukta olduğu gibi eğitimde de en büyük meselenin teşhis olduğunu ifade eden Osman Nuri Bey, çocukların değişken ruh hallerini bedensel, ruhsal kapasitelerini ve zekâ seviyelerini tespit edemeyen öğretmenlerin bu mesleği başaramayacakları görüşündedir.

Osman Nuri Bey, “Mekteplerde Müspet veya Menfi Terbiyecilik” başlıklı yazısında da çocukların fizyoloji ve psikolojilerini iyi bilen öğretmenlerin anlam ve önemine değinmiştir.⁹⁶ Çocukların ruhsal yapılarının ve zekâ potansiyellerinin teşhisinin herkesin yapabileceği bir iş olmadığını söyleyen Osman Nuri Bey, öğretme işinin doktorluktan bile daha mühim, daha nazik ve daha müşkül bir iş olduğuna şüphe olmadığını vurgulamaktadır.⁹⁷ Öğretmenlik yalnızca bilgi ile gerçekleştirilebilecek bir meslek değildir. Jean-Jacques Rousseau gibi önemli bir şahsiyetin dahi iki çocuğunu yetiştirememesini örnek gösteren Osman Nuri, çocukların bütün yaramazlık ve hırçınlıkları karşısında sabırlı davranarak, onların tabiatlarına uygun hareket etmenin çok nazik ve zor bir iş olduğuna vurgu yapmış, “eğer öğretmenlik mesleğini icra edenler bu sabrı gösteremeyecek kapasitede olurlarsa öğretmenlik mesleğini başarıyla yapan öğretmenlerin işlevi çocukların ruhi eğilimlerine uygun tedbirler almaktır” demiştir. Öğretmenlerin, çocukların maddi ve manevi ihtiyaçları doğrultusunda çalışmadıklarını dile getirerek eleştiren Osman Nuri Bey, mekteplerde çocukları bu hususta takip eden, gayretlerini, tembelliklerini, başarılarını kaydeden kaç eğitimcinin olduğu sorusunu sorarak eğitimcilerin yaklaşımlarını sorgulamıştır.⁹⁸ Yalnızca maaş ve bir menfaat elde etmek için bu mesleğe girmiş olan öğretmenleri eleştiren Osman Nuri Bey, gerçekte bu türden öğretmenler için bu meşguliyetin tahammül edilemez bir noktaya geldiğini ve bu sebeple öğretmenlerin kendi görev ve vazifeleri aleyhinde devamlı konuşmaktan kendilerini alamadıklarını söylemiştir. Ona göre “İşte bu zihniyet ve kanaat sahibi muallimlere malik olan millet, dünyanın en bedbaht bir millettir.” İşte ideal yerine para için öğretmen olan kimseleri eleştiren Osman Nuri Bey, bu

⁹⁴ Agm, s.2.

⁹⁵ Osman Nuri, “Çocuk Terbiyesi”, *Dilek*, S.15, 7 Şubat 1339/1923, s.3-4.

⁹⁶ Osman Nuri, “Mekteplerde Müspet veya Menfi Terbiyecilik”, *Birlik*, S.8, 5 Teşrin-i Sani 1339/1923, s.1-2.

⁹⁷ Osman Nuri, “Çocuk Terbiyesi”, *Dilek*, S.15,7 Şubat 1339/1923, s.3.

⁹⁸ Osman Nuri Bey, “Demek oluyor ki mürebbiler, çocukların menaf-i terbiye ve ahlak hareketleri karşısında sükunetle hareket ederek onların temayülât-ı ruhilerine uygun olan tedabiri tatbik etmek suretiyle tadil-i maneviyelerine çalışmak mecburiyetindedirler. Lakin soruyorum: bizde şimdiye kadar hangi mürebbi çocukların maddi ve manevi safahat tekamülünü muntazaman takip ve tespit ederek onların terbiyesi hakkında daha sarîh ve kati bir kanaat edinmiştir. Hangi mürebbide çocukların bu gibi tahavvülât-ı zekâiye ve ruhiyeleri hakkında muntazam ve kanaat-bahş bir istatistik ve kayıt mevcuttur? Mekteplerimizde çocukların; her günkü gayret ve muvaffakiyetlerini, tembellik ve devamsızlıklarını ve bunların esbab ve avamîlini ciddi ve devamlı bir surette taharri ve takip ederek kaydetmiş kaç muallime tesadüf edilir?”. Agm, s.3

Öğretmenlerin ocuk ruhu ve terbiyesiyle daha çok meşgul olmalarını ve muallim ve mrebbilerimizin de biraz daha görev düşüncesi ve fedakârlıkla hareket etmeleri gerektiğini ifade etmiştir.⁹⁹ Bir başka yazısında ise Osman Nuri Bey, bu çağın terbiye ve irfan ağı olduğunu Şu sözlerle açıklamıştır; “*Asır; terbiye ve irfan asrıdır. Bu sahada geri kalanlar mevkilerini layık olanlara terke mecburdurlar. Binaen aleyh yaşamak azminde bulunan milletler gibi bizim de temin-i istikbal için ordu ve donanmadan ziyade ocuk terbiyesine sarf-ı ehemmiyet etmemiz icap eder. Yoksa felaket ve hsranlarımızın devam edeceği pek tabiidir.*”¹⁰⁰

Osman Nuri Bey, Dilek Mecmuası’nın da son sayısı olan 17.sayıda “*Sulhtan Sonra*” başlıklı son yazısını kaleme almıştır. Bu makalesini “*İşte sulhtan sonraki işlerimizin bugüne kadar olan mesai ve fedakrlıklarımızdan büsbütün başka bir mahiyette olması ve binaen aleyh daha ilmi ve asri esaslara istinat ederek daha feyizli ve Őmull olması lazımdır. Yoksa gaip edilen dakikaların karib bir atide önümüzde en büyük birer hail-i terakki olarak toplanmış olduğunu görmek bedbahıtlığına mahkm kalırız*” sözleriyle tamamlamıştı.¹⁰¹

Osman Nuri Bey, Sivas’tan ayrıldıktan sonra Gelibolu’dan Müdafaa-i Hukuk Gurubu adına milletvekilliğine adaylığını koymuş ama seilememişti. Bu sürecin sonunda da yine eğitim alanındaki çalışmalarına geri dönmüş bütün hayatını eğitim sektöründe geçirmiş ve toplum kalkınması için insan eğitiminin bilincinde olan bir eğitimci olarak çalışmalarını srdrmş.

Sonuç

Osman Nuri Bey, Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyet’in ilk yıllarını kapsayan bir dönemde kelimenin tam anlamıyla bir maarif neferi olarak vazifesini srdrmş. 1921’de düzenlenen Maarif Kongresi’nde yaptığı konuşma ile Türk eğitim tarihi içinde dikkat çeken Osman Nuri Bey, başarılı eğitim idareciliği görevini uzun yıllar devam ettirmişti. Sivas’ta maarif müdürlüğü görevini yürüttüğü esnada *Dilek* ve *Birlik* Mecmualarında yayımlanan yazıları doğrultusunda, Osman Nuri Bey’in döneminin ötesinde eğitim anlayışına ve yeniliklere açık eğitimci kimliğine ilişkin ipuçlarına ulaşmak mümkün olmuştur. Bu yazılar onun 20. yüzyılın eğitim ğretim metotlarına yönelik öngörüsünü ve bilgisini gözler önüne sererken aynı zamanda da Türkiye’nin ihtiyaçlarının bilincinde olduğunu göstermiştir. Hayalini kurduğ, çağının ötesindeki eğitim sistemi ütopyası ile öğrencilerin, dünyanın değişen koşullarına adapte olabilecek düzeyde yetiştirilmesi gerektiğini de vurgulamıştır. Çünkü Osman Nuri Bey’e göre ancak bu sistemle yetişen öğrenciler, bilimin merkezinde eğitim grmş öğrencilerle rekabet edebileceklerdir. Burada Osman Nuri Bey’in eğitim sisteminin “topya” olarak tanımlanmasının nedeni, günümüzde dahi onun hayal ettiği sisteme ulaşılamamış olmasında yatmaktadır.

Osman Nuri Bey’in tahayyül ettiği sisteme ulaşabilmek, eğitim anlayışında muasır medeniyetler seviyesine erişebilmek adına mevcut sistemi analiz ederek yoğun bir biçimde eleştirdiği görülmektedir. Öyle ki, her geçen gün gelişen bilim ve teknolojiye, her konuda kaydedilen ilerlemeye rağmen eğitim sisteminde bu ilerlemeye uygun Şekilde bir düzenleme yapılmamasını “yerinde saymak” olarak nitelendirdiği görülmektedir. Eğitim içeriğinin ve öğretmenlerin bu ilerleme karşısında yeterli donanımına sahip olmayışını büyük bir sorun olarak gören Osman Nuri Bey aynı zamanda verilen eğitimin hayata uygulanmadığı, bu eğitimin bilimde, zirai işlerde, tıp alanında yani hayata dokunan alanlarda kendini göstermediği müddetçe bir değerinin olmadığını da yine yazılarında dile getirmiştir.

⁹⁹ Agm, s.3.

¹⁰⁰ Osman Nuri, “Leyli Mektepler”, *Dilek*, S.14,18 Kanun-ı Evvel 1338/1922, s.5.

¹⁰¹ Osman Nuri, “Sulhtan Sonra”, *Dilek*, S.17,1 Mayıs 1339/1923, s.2.

Sivas Maarif Müdürlüğü görevinde bulunduğu sırada *Birlik* mecmuasında yayımlanan yazılardan anlaşıldığı üzere Osman Nuri Bey, yatılı okulların ve kızlar için yeni okulların açılmasının gerekliliğini her daim vurgulamıştır. Onun öncülüğünde Sivas'ta kız okullarının sayısı artmıştır. Eğitimde fırsat eşitliği konusunda da çağının ötesinde anlayışı ile Sivas Muallim ve Muallimeler Cemiyeti ve Türk Ocağı toplantılarında kadınların da katılımı konusunda önemli etkileri olmuştur. Halkın aydınlanması ve gelişip yükselmesi adına elinden gelen tüm imkânları kullanarak eğitim sistemine belki de bir eşi daha olmayan önemli katkılar sunmuştur.

Bunların yanı sıra örgün öğretimin işleyişinin düzenli bir şekilde devamını sağlamak için de çaba harcayan Osman Nuri Bey, diğer yandan da Türk Ocağı'nda ve çeşitli okullarda gerçekleştirilen toplantılara öncülük etmiştir. Muallimler Birliği ve Türk Ocağı dergilerine, yazıları ile destek vermiş; böylece halkın bilgilendirilmesi amacıyla yaygın öğretim kurumlarının içinde yer almış ve bu kurumlardan etkin bir biçimde yararlanma yoluna gitmiştir.

Çalışma kapsamında Osman Nuri Bey'in *Dilek* ve *Birlik* mecmualarında genel hatlarıyla; Türk genel eğitim yapısına ilişkin görüşleri, amaç, kanun ve yönetmelikler boyutunda düzenlemesi, öğretim metotları; köy okullarında verilmesi gerekli olan eğitim, yatılı okullar ve Türk gençlerinin bir ideal, kendi tabiriyle bir mefkûre doğrultusunda yetiştirilmeleri konu başlıklarında yazılar yazdığı görülmüştür. Bunun yanı sıra dergilerde yayımlanan yazılarında özlük sorunlarından, öğrencilerin sağlık ve hayat amaçlarına kadar hemen pek çok konu üzerinde duran Osman Nuri Bey'in görüş ve düşüncelerine bakıldığında, çağının ötesinde tespitler yaptığı ve tespitlerinin içinde bulunduğumuz dönemin de temel eğitim sorunlarını kapsadığı görülmektedir.

Eğitim ve öğretimin bir ülkenin kalkınmasında oynadığı rolün anlam ve önemini kavramış bir eğitimci olarak, Osman Nuri Bey, “toplumun ihtiyaçlarına yönelik biçimde” gençleri “hayata hazırlayacak” gerçekçi öğretim yöntemlerinin bir an önce hayata geçirilmesinin gerekliliğini pek çok yazısında vurgulamıştır.

II. Meşrutiyet döneminde Darümualliminden birincilikle mezun olan Osman Nuri Bey'in, aldığı formasyon ve donanımı, hayata geçirmek yolunda büyük bir uğraş sergilediği görülmektedir. Bu donanım milli eğitim bakanına, öğretmenlere ve öğrencilere verdiği tavsiyelerden çok açık bir şekilde anlaşılmaktadır.

Dilek ve *Birlik* mecmualarında yazdığı makalelerde Osmanlı'dan devralınan eğitim mirasını oldukça iyi tahlil ederek tespitleri, sorunları ve çözüm önerilerini ortaya koyan Osman Nuri Bey, yeni devletin öncelikli olarak eğitim alanında yapmasını gerekli gördüğü düzenlemeleri belirlemiştir. Ona göre yeni devlet kendi ruhuna uygun bir eğitim sistemini ivedi şekilde oluşturmalıdır.

Osman Nuri Bey özellikle içinde yaşanan “inkılabı” ciddi bir biçimde önemsemiş, inkılabın gereklerine uygun bir eğitim felsefesinin oluşturulması ve gerekli olan terbiye ile anlayışın ortaya konulması için yoğun bir çaba göstermiştir. Hatta *cehalet vergisi* adıyla bir kanun çıkarılmasını dahi tavsiye ederek, Cumhuriyet'in hedeflediği eğitim sisteminin yerleşmesinde bir nefer olarak çalıştığı görülmüştür. Bir eğitimci olarak öğretim yöntem, araç ve gereçlerine yönelik konularla birlikte aileden alınan terbiyeye kadar pek çok konuda yazılar yazarak halkı bilinçlendirmeye çalışan Osman Nuri Bey'in hemen her yazısında vurguladığı önemli bir nokta ise gençlerin şuur, zaman ve mekân bilincine sahip oldukları bir amaç doğrultusunda¹⁰² yetiştirilmeleri olmuştur.

¹⁰² Osman Nuri Bey'in kendi deyişiyle “mefkûre”.

Bu alışma, Osman Nuri Bey'in döneminin ötesindeki eğitim anlayışına ışık tutarken tespit ettiği sorunlar aynı zamanda günümüz sorunları olduğu gerçeğini bizlere bir kez daha hatırlatmaktadır. Zaman, koşullar, şahışlar ve sistem değişse bile genel hatlarıyla eğitimde benzer sorunların günümüzde de tartışıldığı gerçeği, bu çalışma çerçevesinde bir kez daha görülebilmektedir.

Kaynakça

1.Araştırma Eserler

“1339-340 Senesi Zarfında Umumi İlk Mektepleri Adedi”, *T.C.Maarif Vekâleti 1339-1340 Ders Senesi İhsaiyat Mecmuası*, Matbaa-i Amire, İstanbul 1341, s.50-53.

AYAS, Nevzad *Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitimi, Kuruluşlar ve Tarihçeler*, M.E.B., Ankara 1948.

BAYKAL, Bekir Sıtkı Milli Mücadelede *Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti*, Ankara 1996.

BEYOğLU, Süleyman, *İki Devir Bir İnsan*, Bengi, İstanbul 2011.

Birlik: Sivas Türk Ocağı'nın Haftalık Mecmuasıdır 1923-1924, Haz. Nazım H. Polat vd., Sivas Valiliği, ty.

G LDAŐ, İsmail, *Milli Kurtuluş Savaşı'nda öğretmenler*,  ğretmenler Dünyası Yayınları, Ankara 1981.

Hükümet Programları (1920- 1965), Haz. İsmail Arar, Burçak, İstanbul 1968.

KILIÇ, Fahri-SOLAK Mehmet, TARHAN Murat, *Altın Yaprak; Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Eğitime Taşra'dan Bir Bakış*, Siyasal Kitabevi, Ankara 2016.

KILIÇ, Fahri, TARHAN Murat, *Yeşil Yaprak; Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Eğitime Taşra'dan Bir Bakış*, Siyasal Kitabevi, Ankara 2018.

Muallimler Birliği Umumi Kongresi Zabıtları, Muallimler Birliği Umumi Merkezi Neşriyatı, Ankara 1341. (İ Kapakta yy.ve yy. İstanbul: Yeni Matbaa)

ÖZTÜRK, Cemil, *Atatürk Devri  ğretmen Yetiştirme Politikası*, TTK, Ankara 1996.

SARIHAN, Zeki, *1921 Maarif Kongresi*, MEB, Ankara 2009.

SARIHAN, Zeki, *Milli Mücadele'de Maarif Ordusu*, Tarihi Kitabevi, İstanbul 2013.

TARIKAHYA, Ergun, *Sivas Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti*, Sivas Valiliği Yayını, Sivas 2013.

2. Makaleler

“Bugünkü Dert”, *Birlik*, S.9, 12 Teşrin-i Sani 1339/1923, s.1-3.

“Maarif Kongresi, Pek Veciz Bir Nutuk”, *Hâkimiyet-i Milliye*, 21 Temmuz 1921.

“*Maarif Kongresi*”, Yenigün, S.657-279, 14 Temmuz 1921, s.1.

“Maarif Kongresini Açarken (16.VII.1921)”, *Atatürk' n Söylev ve Demeçleri*, ATAM, Ankara 1997, s.19-20.

“Muallimler Kongresi Açıldı”, *Yenigün*, 17 Temmuz 1921, S.661-281, s.1.

“Muhterem Maarif Müdürümüz Gelibolu Namzedi”, *Dilek*, S.17, Mayıs 1923, s.2-3.

- Ali Haydar, “*Dileğin Gayesi*”, *Dilek*, S.1, 15 Kasım 1328/1922, s.1-3.
- ÇAKAN, Işıl, “Cumhuriyet Döneminde İlköğretimin Finansman Sorunu Ve Mektep Vergisi Uygulaması”, *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları*, S.2, 2002, s.85-127.
- ERGÜN, Mustafa, “İsmail Safa Özler”, *Cumhuriyet Dönemi Eğitimcileri*, UNESCO Türkiye Milli Komisyonu, Ankara 1987.s.401-409.
- “Evvəlki Gün Maarif Kongresi Açıldı”, *Hakimiyet-i Milliye*, 17 Temmuz 1921, S.237, s.1.
- İNAN, M. Rauf, “Atatürk’ün Devraldığı Eğitim, Öğretim Durumu ve Kurumlar (Eğitim Düzeni)”, *Atatürk Konferansları 1971-1972*, T.T.K., Ankara 1975.
- Osman Nuri, “Anadolu Maarifi”, *Dilek*, S.10, 15 Haziran 1338/1922, s.1.
- Osman Nuri, “Asri Terbiye İhtiyacı”, *Birlik*, S.6, 24 Teşrin-i Evvel 1339/1923, s.1-2.
- Osman Nuri, “Bugünün Gençlerine”, *Dilek*, S.1, 15 Kanun-ı Sani 1338/1922, s.3-4.
- Osman Nuri, “Çocuk Terbiyesi”, *Dilek*, S.15, 7 Şubat 1339/1923 s.3-4.
- Osman Nuri, “Garbî Anadolu İntibaatından: Rum Köyünde Bir İbtidai Mektebi”, *Dilek*, S.6, 31 Mart 1338/1922, s.1-2.
- Osman Nuri, “İçtimai İnkılap Yolu”, *Birlik*, S.1, 23 Temmuz 1339/1923, s.7
- Osman Nuri, “İdman ve Biz”, *Birlik*, S.8, 5 Teşrin-i Sani 1339/1923, s.2.
- Osman Nuri, “İnkılap ve Maarif”, *Dilek*, S.5, 16 Mart 1338/1922, s.1-2.
- Osman Nuri, “Leyli Mektepler”, *Dilek*, S.14, 18 Kanun-ı Evvel 1338/1922, s.4-5.
- Osman Nuri, “Mekteplerde Disiplin”, *Dilek*, S.13, 30 Teşrin-i Sani 1338/1922, s.3-4.
- D. Osman Nuri, “Mekteplerde Göz Hıfzıssıhhası”, *Birlik*, S.3, 6 Ağustos 1339/1923, s.5.
- Osman Nuri, “Mekteplerde Müspet veya Menfi Terbiyecilik”, *Birlik*, S.8, 5 Teşrin-i Sani 1339/1923, s.1-2.
- Osman Nuri, “Mensûbîn-i Maarif Kanunu”, *Dilek*, S.12, 15 Ağustos 1338/1922, s.1-2.
- Osman Nuri, “Sulhtan Sonra..”, *Dilek*, S.17, 1 Mayıs 1339/1923, s.1-2.
- Osman Nuri, “Sultani ve Darulmualliminlerimiz”, *Dilek*, S.16, 5 Mart 1339/1923, s.1-3.
- Osman Nuri, “Tahsil ve Mecburiyet”, *Dilek*, S.3, 15 Şubat 1338/1922, s.1-2.
- Osman Nuri, “Tatil Dershaneleri”, *Dilek*, S.11, 8 Temmuz 1338/1922, s.1-2.
- Osman Nuri, “Terbiye ve Prensip”, *Dilek*, S.2, 31 Kanun-ı Sani 1338/1922, s.5-6.
- ÖZTÜRK, Selahattin “Osmanlıca Eğitim, Çocuklar ve Gençlere Dair Süreli Yayınlar (Bir Bibliyografya Denemesi)”, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, EDAM, Haziran, S.1, İstanbul 2001, s.210-220.
- POLAT, Nazım H., “Dilek Mecmuası”, *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 10 Şubat 2001, s.37-55.
- PUSTU, Yunus, “Teşkilat Yapısı ve Faaliyetleriyle Türkiye Muallimler Birliği(1921-1936)”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C.35, S.99, s.51-94.
- PUSTU, Yunus, “Türkiye Muallimler Birliği Genel Merkezi ve Şubelerinin Neşrettiği Mecmualar”, *Çukurova Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 2017, s.56-91.

TC. Maarif Vekâleti Tebliğler Dergisi, C.18, S.863, 8 Ağustos 1955, s.99.

UNAT, Faik Reşit, *Türkiye Eğitim Sisteminin Gelişmesine Tarihi Bir Bakış*, M.E.B., Ankara 1964.

UZLUK, şahabettin, "Halkevinin 13 Mart 1948  retmenler Jübilesi Münasebetiyle", *Konya Halkevi Aylık Kültür Dergisi*, S.113, Yıl: XII, Mart 1948, s.1-26.

3. Çevrimiçi Kaynaklar

GÜNAYDIN, Necip, "Türk Ocağı Sivas şubesi Tarihçesi (1923-1928) ve Birlik Dergisi", *Türk Yurdu*, Mart 2015, Yıl:104, S.331, <https://www.turkyurdu.com.tr/yazar-yazi.php?id=206> (E.T. 18.06.2020).

<https://www.geni.com/people/Osman-Nuri-Oral/6000000003812252473> (E.T. 18.06.2020).

HISTORY
STUDIES

1417

Volume 12
Issue 4
August
2020